

Kósa Csaba

A TÁJÉKOZÓDÁSI SPORT TÖRTÉNETE

Tartalomjegyzék

	Oldal
1. A tájékozódás fogalma, tájékozódási képesség	3
2. A tájékozódási verseny fogalma	8
3. A tájékozódási sport kialakulása Skandináviában	9
4. A tájékozódási sport kialakulása Magyarországon (1934-40)	13
5. A magyar tájékozódási sport fejlődése a második világháborúig (1940-44)	21
6. A sportélet újjászületése a második világháború után (1945-1948)	25
7. A tájékozódási sport önállóvá válása és megszilár- dulása Magyarországon (1948-56)	28
8. A modern tájékozódási sport kialakulása Magyar- országon (1957-61)	36
9. A tájékozódási sport Európában az IOF megalakulá- sáig (1945-61)	44
10. Az IOF megalakulása és munkája, az Európa Bajnok- ságok (1961-65)	51
11. Az IOF hatása a magyar tájékozódási sportra (1961-65)	57
12. A tájékozódási sport helyzete és a várható fejlő- dés Magyarországon	63
<u>Függelék:</u>	
13. Az 1942. évi Szövetségi Terepgyakorlat menetutasításai	66
14. Az 1950. évi Országos Természetjáró Bajnokság menet- utasításai	68
15. A Magyar Népköztársaság Tájékozódási Bajnokságainak helyezettjei	70
16. A Magyar Népköztársaság érdeemes sportolóinak névsora	77
17. A "Négyország" és a NORD bajnokai	78
18. Az 1962. évi Európa Bajnokság eredményei	79
19. Az 1964. évi Európa Bajnokság eredményei	82
20. A felhasznált irodalom jegyzéke	88

1. A tájékozódás fogalma, a tájékozódási képesség

A tájékozódás igen gyakran használt fogalom. Elsősorban földrajzi értelemben használjuk, de jelenthet helyzetfelismerést, a gazdasági, politikai életben való eligazodást is. Megkísérelünk itt olyan pontos fogalmi meghatározást adni, amely megfelel a "tájékozódási sport" kifejezésben használt fogalomnak.

"Tájékozódásnak nevezzük élőlényeknek a térben történő célszerű (vagy céltudatos) helyzetváltoztatását. Ez lehet:

a) ismert vagy ismeretlen hely felkeresése valamilyen ~~előre~~ meghatározott^{halb} céllal.

b) Ismert vagy ismeretlen útvonal végigjárása valamilyen ~~előre~~ meghatározott^{halb} céllal.

c) Valamilyen ~~előre~~ meghatározott^{halb} feladat végrehajtása, vagy annak megkísérlése, esetleg céltalan haladás után visszatérés a kiindulási pontra."

Az előre ismert hely felkeresése vagy ismeretlen útvonal végigjárása esetén saját tapasztalatunkra támaszkodhatunk, míg az általunk ismeretlen feladat végrehajtásakor különböző képességek segítségével tájékozódhatunk, vagy mások tapasztalatát, elbeszélését vehetjük figyelembe, használhatunk különböző segédeszközöket (térkép, tájoló stb.). A c) pontban meghatározott feladat az előző kettő kombinációjából adódik. Akármilyen tájékozódási feladatot teljesítünk is, nagy szerep jut a különböző velünk született és fejlesztett képességek, elsősorban a tájékozódási képességek.

A tájékozódás fogalmának meghatározása egyértelművé teszi, hogy a céltalan haladást, helyváltoztatást nem tekintjük tájékozódásnak. Felmerül azonban a kérdés, hogy valamilyen célszerű helyváltoztatás tájékozódás-e? Például az, hogy lakásunkban egyik szobából átmegyünk a másikba? Ez számunkra nem jelent problémát, hiszen a tökéletes környezet ismeret

és a látás segítségével a feladatot könnyen megoldhatjuk. Gondoljunk azonban arra, hogy ennek az egyszerű helyváltoztatási feladatnak a megoldása sötétben mit jelent. Neki kell vágni az ismeretlennek, a tapintás, a hallás segítségével vigyázva, óvatosan lehet csak a feladatot megoldani.

A célszerű helyváltoztatás, a tájékozódás az állatvilágban is megtalálható és néha igen meglepő teljesítményeket figyelhetünk meg. A költöző madarak bámulatos tájékozódási képessége régen felkeltette az emberek érdeklődését és már több, mint egy évszázada rendszeresen vizsgálják az ornitológusok a kérdést: hogyan tájékozódnak a madarak?

Részletes vizsgálatok és kísérletek [21] azt mutatták, hogy a madarak a következő tényezők alapján tájékozódnak:

a) A szerzett tapasztalat. A vonuló csoportokat tapasztalt, idősebb állat vezeti.

b) Az állandó szélirány. A széllal szemben repülve, a szél irányjelzőként szerepel. Ez az elmélet döntő bizonyítékot kapott 1931-ben, amikor az utrakelt fecskéket a váratlanul megforduló hideg szél visszafordulásra kényszerítette és visszatérve a teljesen tehetetlen állatok tömegesen pusztultak el.

c) A nagy magasság következtében megnyílt széles látótér. Kődben például a madarak igen rosszul, csak alacsonyan repülve tudnak tájékozódni.

Hosszú ideig azt tartották, hogy a fenti tényezők egyértelműen meghatározzák a madarak tájékozódását. Ez egyes fajoknál valóban így is van (pl. a fecskék), de az elmélet felteveli az állatok majdnem tudatos cselekvését és nem tudta kimutatni az ösztön szerepét.

Más kísérletek még furcsább tényeket tártak fel [2]. A pintyek családjába tartozó éneklő madárcák, a poszták nyáron Skandinávia lakói, ősszel azonban útra kelnek és a hideget Afrika déli vidékein töltik. Az érdekes az, hogy a ma-

darak éjjel repülnek és mindegyik madár önállóan teszi meg útját. A fiatal állatokat tehát csak az ösztön irányítja. Kísérletek során a ketrecbe zárt madarak a költözés idejének érkezésekor nyugtalankodni kezdtek, de semmi különös nem történt. Ha a ketreceket úgy helyezték el, hogy a madarak az égbolt egy darabját is láthatták, akkor a madarak abban az irányban helyezkedtek el, amelybe repülniük kellett volna. Ugy viselkedtek, mint az iránytű tüje, kimozdítás után újra felvették az eredeti irányt. Ezután a madarakat planetárium kupolájába helyezték, amely mint ismeretes, a csillagos eget ábrázolja. A mesterséges égboltozat megengedi, hogy a csillagok és csillagképek helyét tetszés szerint változtassák. Sok kísérletet végeztek, a madarak felett az égbolt képét tervszerűen változtatták. A kísérletek egyértelműen igazolták, hogy a posztátnak csodálatos velük született mechanizmusuk van, amellyel a csillagok alapján képesek tájékozódni. Ez a mechanizmus pontos időérzéssel is egyesül, amely összekapcsolja az eget a Föld földrajzi helyzetével bármilyen órában és az év bármely szakában.

Más vizsgálatok azt is megmutatták, hogy nem csak a madarak, de rovarok, rákok és pókok is képesek a csillagok alapján tájékozódni.

Amerikai fizikusok postagalambokkal végeztek kísérleteket és azt tapasztalták, hogy a madaraknak "mágneses érzékük" van, ami lehetővé teszi, hogy a Föld mágneses tere alapján tájékozódjanak. Ha a madarak szárnya alá könnyű fémlapokat erősítettek, az élő "iránytűk" nem működtek helyesen. Az olyan galamb, amelyre vaslemezt erősítettek, 103° -kal tért el a helyes iránytól, a rézlappal felszerelt mindössze 84° -al.

Természetes, hogy a költöző madarak néha szinte csodával határos teljesítményei hívták fel elsősorban magukra a figyelmet. Nem kevésbé csodálatos azonban más állatoknál tapasztalható tájékozódás sem. Ismeretes például, hogy a dene-

vérek ultrahangokat bocsátanak ki magukból és annak visszaverődéséből meg tudják állapítani az előttük lévő tárgyak távolságát és így ki tudják kerülni azokat.

Jakucs László 1960 januárjában végzett igen érdekes kísérletet egy rókával [13]. Az aggteleki Baradla barlang közepén szabadon engedtek egy rókát, amelynek a szaglószervét teljesen megbénították. Az állat teljes sötétségben aránylag rövid idő alatt megtalálta az egyik kijáratot és azon eltávozott. A szabadon bocsátás helyétől kb. 2 km-re lévő kijárat eléréséig 5 km utat tett meg a barlangban. Igen meglepő volt, hogy az állat nem a várt módon, a sziklafalakhoz simulva kereste a szabadulás útját. Egy sötétbe zárt ember bizonyára ezt tette volna. A róka mindenhol a tágas barlangfolyosók mértani középvonalában haladt és attól csak az oldalágaknál tért el. Az oldalfolyosók elérésekor szinte derékszögben fordult meg és tétovázás nélkül vette az irányt az oldalfolyosók közepébe. Vajon mi volt az érzékszerv, amivel biztonságosan és csalhatatlanul megérezte a sziklafalak távolságát a sötétben, még akkor is, amikor azok 10 méternyire voltak tőle? Talán ultrahangokkal dolgozott, mint a denevérek?

Az említett példák azt mutatják, hogy a tájékozódási képesség az állatvilágban rendkívül magas fokon, ösztönszerűen jelentkezik. A látáson és szagláson kívül más igen kifinomult érzékszervek és képességek is szerepet játszanak, amelyeknek a szerepe ma még csak nagyon hiányosan ismert. Az ösztön kifejlődésének oka a változó természeti behatásokban keresendő, hosszú idő alatt a törzsfejlődés során évezredek alatt alakul ki és még ma is formálódik.

A tájékozódáshoz szükséges adottság az embernél is jelentkezik, természetesen a megváltozott életkörülményeknek megfelelően alacsonyabb fokon. Az ösztön és az érzékszervek szerepét egyre inkább átveszi és pótolja az a felbecsülhetet-

len ismeretanyag, amit az emberi társadalom összegyűjtött és eredményesen tovább ad.

Alacsonyabb fejlődési fokon álló természeti népeknél találunk olyan képességeket, amelynek segítségével körültekintően és célszerűen használják fel a természeti jelenségeket. A Nap és a csillagok állása, a növényzet, a terep adottságai azok, amit a természet embere tapasztalata alapján fel tud használni. A primitív ember tehát ösztönein kívül megfigyeléseit és tapasztalatait is mozgósítani tudja, amikor tájékozódik.

Nekünk már sokkal egyszerűbb a dolgunk. A fejlett technika lehetővé teszi, hogy ne csak a saját tapasztalataink alapján juthassunk el valahova. A Földet felmérték, lerajzolták, térképeket készítettek róla. Helyzetünket műszerek segítségével bármikor megállapíthatjuk. Ha ismerjük a térkép és az iránytű (tájéoló) használatát, teljesen ismeretlen, soha nem látott vidéken is könnyen eligazodhatunk.

Képességnek nevezzük azokat az alapvető tulajdonságokat, amelyek a sportmozgások és feladatok végrehajtásának lehetőségeit, feltételeit jelentik [4]. Az igen sokféle fizikai és szellemi képességek közül az egyik legösszetettebb a tájékozódási képesség. Kialakulásában nagy szerepe van a velünk született adottságnak, amit ösztönös tájékozódásnak nevezünk. Az adottság, rátermettség velünk születik és nagy szerepe van a tovább fejlődésben, de ez sohasem döntő, meghatározó. A képességeket fejleszteni kell. Az oktatás-képzés folyamán kifejtett tervszerű gyakorlati tevékenység az, ami meghatározó szereppel bír. Megfelelő adottságokkal a sport területén érhet el valaki közepes, esetleg még jó eredményt is, de kiválót csak akkor tud nyújtani, ha megfelelően felkészül, rendszeresen gyakorol.

A fentiek még fokozottabban vonatkoznak a tájékozódási képességre, lévén az igen összetett képesség. Alapját az

adottságokon kívül rendkívül sok ismeret képezi. Ide tartoznak a térkép és műszerismeret, a növényzet és talajviszonyok ismerete, terepismeret, távolság és iránybecslés, iránytartás, gyors reagálás, helyzetfelismerés. Mindezek ismerete, begyakorlása és kifejlesztése szükséges ahhoz, hogy a tájékozdási feladatokat gyorsan és hibátlanul lehessen megoldani.

2. A tájékozdási verseny fogalma

A tájékozdási verseny meghatározása és elnevezése még ma sem egységes. Az alábbiakban megpróbálok rövid meghatározást adni, ami a mai korszerű elveknek megfelelő [23].

"A tájékozdási verseny a terepen kijelölt, térképen rajzban megadott feladatok végrehajtása térkép alapján a lehető legrövidebb idő alatt."

Ebből következik:

a) A tájékozdási feladatokat a terepen és nem elméletben oldják meg a versenyzők. A tájékozdási feladat ellenőrző pontok felkereséséből áll.

b) A feladatokat térképen, rajzban kell megadni a versenyzőknek. Kerülni kell a sokszor értelmetlen, keresztretjéveny-szerű megadásokat.

c) A versenyzők a feladatokat térkép alapján oldják meg, ezért jó térképet kell biztosítani. Az útvonalat úgy kell kitűzni, hogy a térkép alapján ki lehessen választani a legmegfelelőbb útvonalat.

d) A versenyen az dönt, hogy a tájékozdási feladatot ki oldja meg hibátlanul a legrövidebb idő alatt. Az tájékozdók a legjobban, aki azt a leggyorsabban teszi.

e) Biztosítani kell, hogy az eredményt a tájékozdási tudás befolyásolja döntően [15].

Nem is túlságosan régen nálunk még az volt az elv, hogy a "turista" tájékozódási verseny akkor jó, ha egy 70 éves turista is megnyerheti. A futást és tájékozódást egymással ellentétes fogalomként kezelték.

Az IOF 1962 májusában tartott nemzetközi birói tanfolyamán megállapították: "a bemérőbíró egyik fő feladata, hogy a versenyzőket térképolvasásra és gondolkodásra kényszerítse. Minél gyakrabban készíti az útvonal a versenyzőt megálásra, annál jobb munkát végzett." A versenyzők célja ezzel ellentétes: úgy kell felkészülni, hogy a legnehezebb feladatokat is futás közben tudják elvégezni.

A verseny célja: a versenyzők tájékozódási képességét és fizikai teljesítőképességét a terepen ténylegesen összemérni és a tájékozódási versenyzők céltudatos, okszerű és gyors cselekvését ismeretlen terepen biztosítani [18]. [5]

Végül megállapíthatjuk, hogy a tájékozódási verseny egyértelműen sportnak tekinthető, hiszen magán viseli a sport összes ismervét: önként vállalt tevékenység, szervezett keretek között folyik, célja a képességek összemérése.

3. A tájékozódási sport kialakulása Skandináviában

A modern társadalmi sport nemzetközi méretekben történő kibontakozása az 1871-1917 közötti időre tehető. Ez az időszak a kapitalizmus hanyatlását és az imperializmus kialakulását foglalja magába. Határákővei a Párizsi Kommün és az 1917-es Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme.

Az európai kontinensen 1871-ig modern sportmozgalommal csak szórványosan találkozhatunk. Az első fecskek a vadászat, az agarászat, a lovaglás, a korcsolyázás amatőrjei, a vívók és a skandináv államok sielőiből tevődtek ki [17].

Számunkra különösen figyelemre méltó a téli sportok ko-

rai kibontakozása az északi államokban. Oka abban kereshető, hogy a hosszú tél miatt az egymástól távol eső települések közt igen jó közlekedési eszköz volt a sitalp, ami egyben a természethez közel vitte az embereket. A távoli települések felkeresése önmagában is komoly tájékozódási feladatot jelentett.

Az, hogy a tájékozódási sport elsősorban a skandináv államokban alakult ki, az alábbi okokkal magyarázható:

a) A területet magas kultúrájú, természetszerető népek lakta.

b) A főként sível, de gyalogosan is végzett tájékozódás az emberek életeleme volt.

c) Igen szerencsés természeti adottságok. Az alacsony népsűrűség, a nagy köztulajdonban lévő erdőterületek, a nem túl sűrű őserdő jellegű növényzet mind a tájékozódási sport kialakulását segítették (1.ábra).

d) A már kialakult és meggyökeresedett modern versenysportok jó példát mutattak.

	TERÜLET 1000 km ²	ERDŐS TER. %	ALK. TEREP 1000 km ²	ALK. TEREP %	LESMAG. HELY [m]	ERDŐ KULT.	FAFÉLEK	JUL. KÖZ. HÓN [C°]	ÁTL. CSAP. [mm]	NÉPSŰRŰSÉG fő/km ²
AUSZTRIA	84	38	32	38	3798	vogyes	fenyő lombos	10-30	5-1500	83
BULGÁRIA	111	33	37	33	2925	vogyes	vogyes	30	4-1000	69
CSEKIZSLAVIA	128	32	41	32	2655	vogyes	vogyes	20-22	5-1000	105
DÁNIA	43	10	4	9	173	lombos	fenyő	15	5-700	105
FINN ORSZ.	337	65	220	65	1324	őserdő	fenyő nyír	15	550-680	14
MAGYAR ORSZ.	93	14	13	14	1015	vogyes	vogyes	20-26	400-1000	108
NÉMET ORSZ.	358	27	96	27	2983	lombos	bükk fenyő nyír	20	6-800	209
NORVÉGIA	324	24	65	20	2468	őserdő	fenyő	14	vált.	11
SVÁJC	41	25	10	24	4505	vogyes	fenyő bükk	10-30	vált.	129
SVÉD ORSZ.	450	49	220	49	2123	őserdő	60% fenyő lomb, nyír.	12-17	5-700	17

1. ábra. Terepviszonyok összehasonlító táblázata.

Az előző tájékozási versenyek az atletikával és a katonai járőrversenyekkel álltak rokonságban, formájukat tekintve nem sokban különböztek a mai tájékozási versenyektől. Már a múlt század közepén rendeztek Svédországban és Norvégiában tájékozási versenyt, amelynek célja a katonatisztek és katonák kiképzése volt elsősorban.

Az első tájékozási versenyt 1897 május 13-án rendezték Norvégiában, Bergen mellett. Ezt követően 1898-ban Oslóban, 1901-ben Stockholmban, 1904-ben pedig Helsingforsban rendeztek versenyt, amelyen már polgári személyek is részt vettek. Ezután azonban a tájékozási sport megint feledésbe merült Svédország kivételével, ahol továbbra is foglalkoztak vele. Svédországban elterjedt az új sport, 1910-ben már 50 km-es távon bajnokságot, 1922-től pedig körzeti bajnokságokat rendeztek. A versenyeket az északi államokban kezdetől fogva egyéni versenyként bonyolították le.

A norvég Ernst Killander 1919-ben járt Svédországban és ott megismerkedett a tájékozási sporttal, sőt több versenyen is elindult. Hazájába visszatérve, fáradhatatlan munkával népszerűsítette az ott már elfelejtett sportot, az ő nevéhez fűződik az első versenyszabályzat létrehozása is.

Finnországban 1919-ben rendeztek először katonai versenyt, majd 1923 november 4-én Helsinki mellett rendezték meg svéd segítséggel az első polgári versenyt, amelyen 10 csapat indult. Mindkét országban azonban csak akkor lendült fel igazán a sportág, amikor a 30-as évek elején svéd versenyzők érkeztek látogatóba.

Az 1925 után rendezett tájékozási versenyek már a mai formához nagyon hasonlóan kerültek lebonyolításra és rendkívül népszerűek voltak. A versenyzők, akik kezdetben az atléták és sielők közül kerültek ki és csak kiegészítő sportnak tekintették a tájékozási versenyt, lassan speciálisan kezdtek felkészülni. Finnországban 1935-ben, Svédországban és

Norvégiában 1937-ben rendeznek először férfi egyéni bajnokságot. Svédországban 1941-ben női egyéni bajnokságot is rendeztek. Később a staféta versenyek is elterjedtek.

Az első hivatalos nemzetközi versenyt 1938-ban a Svédországi Katrionenholm-ban rendezték egyéni verseny formájában. Bár később is rendeztek nemzetközi versenyt, de az a tény, hogy a térképek igen gyenge minőségűek és országonként eltérőek voltak, általában a hazai versenyzők győzelmét segítették elő. Előtérbe került az a gondolat, hogy a nemzetközi versenyeket egységes térképeken kellene megrendezni. Ezt azonban a küszöbön álló második világháború miatt már nem lehetett megvalósítani [9].

Észtországban 1920-ban rendeztek először tájékozási versenyt a Vasula-tó partján. A pályát északi tapasztalatok alapján tüzték ki. A versenyek fejlődésén az északi hatás alig érvényesült.

Dániában 1939-40-es években svéd hatásra indult meg a tájékozási sport. Kezdetben az evezős és az atlétikai szövetségek rendeznek kiegészítésként tájékozási versenyt. 1942-ben a si szövetség is bekapcsolódott, ott készült el az első szabályzat és az első tájékozási bajnokságot is sivel rendezték meg.

Svájcban is igen korán jelentkezett a tájékozási sport. Az első versenyeken egyaránt érezhető volt a cserkész akadályversenyek, valamint az északi tájékozási versenyek hatása. Az első versenyt 1933 március 19-én rendezték csapatverseny formájában. Az új sport rövid idő alatt népszerűvé vált és talán még ma is Svájcban örvend a legnagyobb népszerűségnek. Például az 1942-ben megrendezett "Őszi futáson" 500 négyfős csapat indult. 1944-ben rendezték meg az első bajnokságot. Versenyformáik az egyéni, a két-, három-, négyfős csapat és a váltóversenyek.

4. A tájékozódási sport kialakulása Magyarországon (1934-1940)

Középeurópában az új sportág mindenkit megelőzve Magyarországon jelentkezett először, bár célja és eredete egészen más volt, mint az északi államokban. Berend Ottó, aki az első "turista tájékozódási verseny" megrendezését javasolta, ezt a célt így foglalta össze: "1933-ban hegyi bolyongásaink és főleg elkeveredéseink során először ötlött fel bennem a gondolat, hogy a turistaságnak is van értékmérője, versengési lehetősége. Összehasonlítási alapot lehet teremteni rá, ki tud legjobban eltájékozódni kitűzött célok irányában. Ha különböző sportágakban a zsüri eldöntheti, hogy melyik pályázónak jobb a teljesítménye, vajon miért nem hasonlíthatnánk össze a hegyek vándorainak tudását és felkészültségét" [8].

A gondolatot tett követte. Berend Ottó, Róbert Arthur és Schäffer Andor a Duna Sportklub részére 1934 március 22-én megrendezte az első "ös" tájékozódási versenyt. A Budakeszi környékén lebonyolított házi versenyen öt csapat vett részt, egyenként öt fővel. A versenyzők nagyon lelkesek voltak, igyekeztek a feladatokat minél gyorsabban végrehajtani. Így ebből a turista jellegűnek szánt versengésből elszánt erdei futás lett. A versenybírótság ettől megijedt és a "turista jelleg" megóvása érdekében elhatározta, hogy a jövőben maximális és minimális standard időt irnak elő, melyhez képest a késést és sietést egyformán büntetik. Ez az elv szilárdan meggyökeresedett és hosszú ideig a fejlődés gátja lett.

A verseny mindenkinek nagyon tetszett és így a D.S.C. vezetői elhatározták, hogy a következő évben országos versenyt rendeznek. 1935 januárjában megtették az előkészületeket, elkészítették a verseny kiírását, ami tartalmazta a versenyszabályzatot is. A kiírást megküldték az ország összes

turista egyesületének és a környező államok turista szövetségeinek.

A "Kiírás" szerint a D.S.C. 1935 április 14-én rendezte meg országos tájékoztató csapatversenyét. A versenyen a Magyar Turista Szövetség minden tagegyesülete résztvehetett öt fős csapataival. Nevezési díj 3,50 pengő.

A "Versenyszabályok" kivonatosa az alábbiakat tartalmazták:

1. Az értékelés hibapontok alapján történik, egyelőre titkos táblázat alapján.
2. A verseny helye titkos.
3. Rajtszám viselése kötelező.
4. Indítás térkép átadással.
5. Érkezés idejének a térkép leadás számít.
6. A csapat öt tagjának együtt kell haladni.
7. Idegen segítség igénybevétele tilos.
8. Sietést és késést egyaránt büntetik.
12. A verseny távja 25 kilométer.

A szabályok 9-11. és 13-15. pontja kevésbé lényeges útbajgazításokat ad.

A versenykiírás körül igen éles vita kerekedett. Az első hang az Ujság (1935.III.3.) cikke, amely röviden ír a D.S.C. "turistaversenyéről". A versenykiírás kivonatát közli az Ujság, a Magyar Hírlap, a Sporthírlap és Az Est is. Ezzel egyidőben megszólalnak a kételkedők. "Amikor imádságos lélekkel jártuk az erdőt, éppen a mindennapi élet versengése, tülekedése, taposása elől kerestünk a Mi Birodalmunkban menedéket. Szeretnénk, ha az erdőbe nem vonulna be a versengés láza. (Pesti Napló, 1935.III.13.)" "Van ebben a versenyben valami technikailag megoldatlan részlet: az idő, a gyorsaság tényezőjével nem tudnak mit kezdeni az ötlet felvetői (Pesti Hírlap, 1935.III.23.)". "Ellene vagyok a mindenfé-

le versengésnek a turistaság keretein belül. A vezetésem alatt álló Magyar Turista Egyesület nem vesz részt ezen a versenyen", nyilatkozott Cholnoky Jenő egyetemi tanár.

"A versenyszerűség kizárása a turistaság magasabbrendűségének egyik biztosítója", mondja dr. Kahn Sándor, a Magyar Turista Szövetség vezetőségi tagja (Pesti Napló, 1935.III.23).

"Turistaverseny-e a tájékoztatói verseny? ... Az évtizedes múltú nagy turistaegyesületek erre az osztályozásra aligha tartják hivatottnak egy nemturista klub újkeletű kis turista csoportját (Uj Magyarország, 1935.III.24.)". Ez utóbbi talán az első őszinte hang. A lassan teljesen fasiszálódó Magyar Turista Egyesület szószólója világosan kimondja, a tervezett verseny legnagyobb hibája az, hogy egy munkás sportegyesület ötlete alapján valósul meg.

Végül az elkeseredett vitát a Magyar Turista Szövetség 1935.április 1-én tartott ülése zárta le. Ezen megvitatták a verseny ellen és mellett felhozott érveket. A szövetség tanácsa végül úgy döntött, hogy a verseny a szövetség hivatalos részvétele nélkül megtartható, az elnevezést azonban "tájékoztatói terepgyakorlat"-ra kellett módosítani.

Dr. Zsembery Gyula, a szövetség ügyvezető elnöke nagyon támogatta a terepgyakorlat gondolatát és elvállalta a zsüri elnöki tiszteletét.

A terepgyakorlatra kilenc hazai és két külföldi csapat nevezett. Az osztrák és csehszlovák érdeklődők azonban az akkori vizum és anyagi nehézségek miatt a versenyen nem tudtak résztvenni.

Az első országos terepgyakorlatot végül is az eredetileg tervezett időpontban, 1935 április 14-én rendezték meg. A verseny útvonala: Budakeszi-Sziklafal-Hosszútöltés árka-Tóth György hegy-Erzsébet major-Kiskopasz-Hosszúhajtás-Budakeszi. A verseny távja 16 km volt. A verseny öt szakaszból állt, öt állomást kellett érinteni, ahol a menetidőt és az

elméleti kérdésekre adott válaszokat pontozták. Az egyes állomások között útvonal ellenőrzés nem volt. A harmadik és negyedik állomás között térkép nélkül, a többi szakaszon pedig 1:75.000-es katonai térképpel haladtak a résztvevők (2.ábra).

2.ábra. Az 1935.évi Országos Terepgyakorlat térképe (másolat).

A csapatok negyedóránként indultak. A versenyt az Encián Turista Egyesület csapata (Dr.Bing, Kalmár, Miklós, Gellért, Tauber) nyerte 17 hibaponttal. A terepgyakorlatra 30 főnyi rendezőgárda vonult fel. Az utolsónak beérkezett csapat is olyan sportszerűnek találta a vezetést, a rendezést, a pontozóbirák munkáját, hogy egyetlen szemrehányó szó sem hangzott el, még kísérlet sem történt óvásra. A legnagyobb győzelem maga a rendezés volt. A Duna Sport Club az egyesület legmagasabb kitüntetésével, az arany jelvénnel jutalmazta meg Berend Ottót az ötletért.

A verseny lezajlása után az addig ellenzők közül is so-

kan megbarátkoztak a gondolattal, mert "olyan volt az egész, mint egy túra". Dr.Zsembery Gyula így nyilatkozott: "Bár nem állunk új dologgal szemben, mert hisz a katonák, a cserkészek, sőt az M.T.E. is rendezett már házi keretek között hasonló gyakorlatot, mégis dicséret illeti a kezdeményező egyesületet az ötlet propagálásáért és annak mintaszerű kiviteléért (Magyar Turista Élet, 1935.IV.30.)". A Magyar Turista Szövetség hivatalos véleménye pedig: "Csendben, és ez a D.S.C. rendezőségének érdeme, szép rendben folyt le az egész, és ami a fő, nagyon tanulságos volt. Bármely egyesület megismételheti. Ajánljuk. (MTSz Értesítője, 1935.május)".

Az egyesületek ezután egyre-másra rendeztek házi terepgyakorlatokat. A Pénzügyi Sportegyesület 1935. június 10-én elsőnek vállalkozott erre a feladatra a D.S.C. után. Országos gyakorlat vagy verseny rendezésére azonban senki nem mutatott hajlandóságot.

1936-ban újra a D.S.C. vállalkozott a második országos terepgyakorlatra. A terepgyakorlatot Tahí környékén a "korona uradalomban" akarták megrendezni. A 24 jelentkező csapat mutatja a gyors népszerűséget. A kiadott engedélyt az uradalom "tilos terület" címén az utolsó pillanatban visszavonta és így a terepgyakorlat elmaradt. A következő évben a gánccsokkodások elvették a rendezőség kedvét a gyakorlat megrendezésétől.

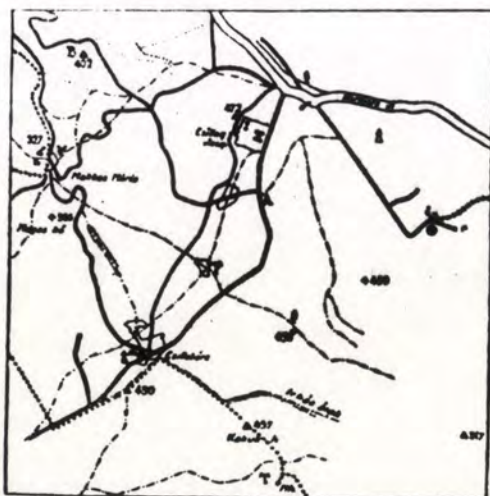
A második országos terepgyakorlat végül is 1938. március 13-án Dobogókő környékén került megrendezésre. Ezen már az addig leginkább ellenkező Kárpát Egyesület is résztvett két csapattal. A versenyen 19 csapat indult és a B.T.E. csapata Jellinek János vezetésével vitte el a pálmát. A nagy érdeklődés láttán a Szövetség is felfigyelt. A legközelebbi tanácsülésen határozat született, amely szerint a Szövetség saját hatáskörébe óhajtotta venni a gyakorlatok rendezését. Erre azonban csak évek múlva került sor.

Az egyesületek egyre gyakrabban rendeztek házi terepgyakorlatokat, különösen a Magyar Turista Egyesület tünt ki, ahol megpróbálták elvi alapokra fektetni az új sportot.

Dr.Zsembery Gyula "Vezetői gyakorlatok rendezése" c. cikkében a terepgyakorlatok célját így foglalta össze: A résztvevők tudása lemérhető, gyakorolják magukat, végül nagymértékben támogatja a honvédelem célkitűzéseit. A lebonyolításra is adott hasznos tanácsokat. "Feltétel a terep ismeretlensége, vagy legalább szokatlan állapota (hó, köd) és nehezebb áttekinthetősége. Sok jó kilátóponttal bíró, egyenes hegyvidék nem olyan alkalmas, mint a dombos, karsztos hegyvidék." Az utasításoknak egyértelműeknek és világosaknak kell lenniök. Több példát is bemutat a helyes rendezésre, közli az MTE 1938.IX.17-én rendezett éjszakai terepgyakorlatának utasításait és térképét (3.ábra) [31], [32].

(A könnyebb érthetőség céljából a terep térképét is mellékeljük. Ilyen, vagy ehhez hasonló terepgyakorlatot bármely hegyvidékünkön rendezhetünk. Természetesen a legelső és legegyszerűbb követelmény, hogy a gyakorlaton résztvevők a térképolvasás elemeivel teljesen tisztában legyenek.)

A MTE 1938 szept. 17-iki éjszakai terepgyakorlatának feladatai:

1. Menjen a fogaskerekű vasút felső végállomásáról (a kiindulóponttól) a legrövidebb úton az A pontra.
2. Menjen DK. 144° irányban $\frac{3}{4}$ kilométernyire levő pontra és ott keresse meg dr. Fogel (a térképen F.) urat, jelentkezék nála. (Az itt feltett kérdések: Mennyivel vagyunk magasabban, vagy alacsonyabban a kiinduló pontnál? Hány perc és hány méter volt az eddig megtett út?)
3. Egy kilométeren belül van egy Mária-szobor. Menjen oda. (Kérdések ott: Merre van a) Nyugat, b) a Jánoshegy, c) a Gellérthegy, d) Budaörs?)
4. Keresse meg a — térképen berajzolt turistaházat a Frankhegyen. (Kérdések a kilátásról.)
5. Jelentkezék minden ellenőrzőnél, míg új feladatot nem kap. (Ezt 430 magaslati ponton kapta.)

6. Jelentkezék 1 órán belül a B ponton. (402 m magaslati pont.)
7. Kérdések megválaszolása után vanuljon be Máriamakra a menedékházba.
8. Félóra alatt tegyen írásbeli jelentést.

Megjegyzés: A résztvevők a terepről és feladatokról nem tudtak előre semmit. A találkozó este 8-kor volt a Nyugati pu.-nál. A fogaskerekű felső végállomásán az indításkor kapták a 25.000-es térképet és a legszükségesebb utasításokat az első ellenőrző-állomásig.

3.ábra. Az MTE terepgyakorlatának térképe és utasítása. (1938.IX.17.)

Egyre nagyobb volt az érdeklődés a terepgyakorlatok iránt, országos terepgyakorlat rendezésére ismét csak a D.S.C. sportolói vállalkoztak. Harmadik országos terepgyakorlatukat 1939. április 2-án rendezték Magyarút környékén. A versenyen 16 háromfős csapat vett részt. A mintászerű rendezést az ötven főnyi rendezőgárda biztosította, Berend Ottóval az élen. A versenyzőket és érdeklődőket különvonat szállította a helyszínre. "Szent Kleofás, micsoda karaván" - írja a Magyar Turista Élet cikkírója, aki szintén résztvett a versenyen. Őt állomás volt megadva, mindegyik más módon: iránymenet, térképismeret, szöveges utasítások váltották egymást. A versenyen a Magyar Kárpát Egyesület Kaff Andor által vezetett csapata lett az első. "Érdekes, hogy ha előfordult is itt ott, hogy ismertebb jó vezetők is elkevertek, nagyjából most is ugyanazok kerültek a legjobbak közé, akik az előző években is (MTSz. Hivatalos Értesítője, 1939.IV.)". Az eredményhirdetésen bemutatták a terepgyakorlaton készült filmet is.

A terepgyakorlatok rendezői mindig gondosan ügyeltek arra, hogy a gyakorlatok turista jellegét megtartsák. Épp ezért rendkívül érdekes a következő hír. "Nem minden megrökönyödés nélkül olvastuk azt az erdélyi hírt, mely szerint a kolozsvári Gyopár Turista Egyesület az elmúlt hónapban erdei futóversenyt rendezett. A verseny távja 10 km volt, s néma csodálattal adózunk a győztesnek, aki 1 óra 11 perc alatt tette meg ezt az utat, kerek egy perccel előzte meg mögötte beérkező versenytársát... Csak egy kérdés maradt tisztázatlan: mi köze van mindehhez a turistaságnak? (Magyar Turista Élet, 1939.7.)" A kis hír azt mutatja, hogy nem csak standard idős terepgyakorlatokat, hanem ilyen "erdei futóversenyeket" is rendeztek. Sajnos alig maradt náluk valami adat, mert az akkori sportközvélemény még nem figyelt fel rájuk, a turisták pedig magukhoz méltatlannak tartották.

Az ilyen "erdei futóknak" valóban nem sok közül volt a

turistasághoz, de őket tekinthetjük a modern tájékozódási sport előfutárainak.

Itt kell megemlítenünk egy nemrég előkerült, de a tájékozódási sport történetére nézve nagyon jelentős h iranyagot. A Magyar Sport 1893-as évfolyamában olvashatjuk azt a hirt, hogy Graz-ban újszerű kerékpáros versenyt rendeztek: "A graziak leleményességben túltesznek egész Európán. Megint valami új, katonai szempontból különösen érdekes dolgot találtak ki. Egy új versenyről van szó, amelynek a négy pontját azonban a versenyzők nem ismerik." A versenyzők a rajtnál jelentkeztek, majd egyenként indulva, árkon-bokron át, a lehető legrövidebb úton igyekeztek a cél felé. "A feladatot azal is nehezítik, hogy a versenyzőknek ellenőrző állomásokon kell jelentkezni, amelyek csak a főútvonal irányától eltérő utakon érhetők el. A versenyzőnek tehát főképpen jól ki kell magát a térképen ismernie és gyors áttekintéssel, késedelem nélkül mindig tudnia kell tájékozódni. A győztes az, aki a legrövidebb időn belül ért az indulási ponttól az ellenőrző állomások érintésével a célig."

A h ir utolsó mondata szinte a mai tájékozódási versenyek elvi alapja is lehetne. A tudósításból kiderül, hogy a megrendezett kerékpáros verseny "szabályos" tájékozódási verseny volt. A tájékozódás és a gyorsaság követelménye olyan pontos megfogalmazásban szerepel, hogy felmerül annak gondolata is, hogy esetleg nem is az első versenyről volt itt szó.

A h ir valódiságát és értékét további kutatásoknak kell igazolni, mert nem kevesebbet állít, mint azt, hogy a világon az első tájékozódási versenyt az Osztrák-Magyar Monarchiában rendezték.

6. A magyarországi tájékozási sport fejlődése a második világháborúig (1940-1944)

Az 1940-es évek elején az egész magyar sportvezetésben egyre inkább a jobboldali erők és a fasizmus lépett előtérbe. A Magyar Turista Szövetség 1939-ben már "keresztény vezetőséget" választott. A munkás sportolók, a jobb érzésű emberek lassan visszavonultak a sportmunkától.

Egyre jobban uralkodóvá vált az a nézet, hogy minden területen minden rossznak a zsidók az okai. Polgárdi Géza írja: "A csataterék dantei képzeletet meghaladó pokla csak egy részét teszi ki a minden képzeletet felülmúló mérkőzésnek, mely az egyes nemzetek vérébe befészkelődött világ zsidóságával folyik". Az MTSz keresztény vezetősége 1941. július 15-én rendeletet hozott, amely szerint a turista igazolványokra is rá kellett vezetni, hogy a tulajdonos a zsidótörvények alapján nem tekinthető zsidónak. Természetesen csak az ilyen záradékolt igazolvánnyal lehetett pl. vasúti kedvezményt igénybe venni, vagy terepgyakorlaton résztvenni.

1941. július 31-én a kultuszminiszter a honvédelmi miniszterrel egyetértésben megszüntette az Országos Testnevelési Tanácsot és létrehozta az Országos Sportközpontot. Az új német mintájú szervezet célja az ifjúság honvédelmi nevelésének és testnevelésének egységes irányítása és vezetése volt. Ezzel a sportmozgalom is a fasiszta államhatalom kiszolgálója lett.

Ilyen körülmények között természetesen megnőtt a tájékozási terepgyakorlatok értéke is, természetesen honvédelmi jelentőségük miatt. A D.S.C. visszavonulása miatt 1940-ben nem volt országos terepgyakorlat. 1941. májusi tanácsülésén az MTSz hét tagú előkészítő bizottságot jelölt ki egy országos szövetségi terepgyakorlat tervének részletes kidolgozására. A terepgyakorlat kereteit ki kívánták szélesíteni a le-

vente mozgalom és a hadtestparancsnokságok bevonásával. Az előkészítés azonban igen lassan haladt, mert a bizottság tagjainak nem volt megfelelő gyakorlata, szakértelme. Így a gyakorlat megrendezésére az évben nem került sor.

Az OSK megalakulása után már a felsőbb vezető szervek is sürgették a honvédelmi jelentőségű terepgyakorlatok rendezését. A Magyar Turista Szövetség megszűnik és helyébe lép a Magyar Turisták Országos Szövetsége. Az új szövetség első ténykedései közé tartozott a terepgyakorlatok fokozott népszerűsítése a sajtón, rádión, előadásokon keresztül. A szövetség határozata értelmében valamennyi tagegyesület köteles volt 1942 június 15-ig házi terepgyakorlatot rendezni. Ezt meg is tették, eredményeiket széles körben hozták nyilvánosságra. Felvetődik az egységes pontozásnak, valamilyen szabályzatnak a létrehozása is. Mindezideig ugyanis a rendezők alkották a pontozási szabályokat és azokat a verseny végéig titokban tartották. Így az egyes gyakorlatok között igen nagy pontozásbeli különbségek fordultak elő [13].

A Szövetségi Terepgyakorlatot 1942. augusztus 22-23-án rendezték meg a Vértes hegységben Szár környékén. Az éjjelnappali szakaszokból álló versenyen 19 háromtagú csapat indult. A pontozás hibapontok alapján történt. Éjszaka késésért 1, nappal 1 büntetőpontot adtak percenként. A sietésért nappal fél pontot adtak, éjszaka nem büntették. Ez alkalommal tehát a terep és térképismeret mellett szerepet játszott a gyorsaság is. Ellenőrző állomás kihagyása 200 büntetőpontot jelentett. Az első díjat, a honvédelmi miniszter vándordíját a Magyar Munkások Turista Egyesülete nyerte. A gyakorlaton természetesen csak OSK záradékkal ellátott igazolvánnyal lehetett indulni.

A versenyzők valamennyi utasítást írásban kapták meg. Példaként bemutatom a gyakorlat első éjszakai utasítását:
"Induljon el Szár község főutcáján északnyugatra és haladjon

a községből kivezető és a Pincesorst érintő útvonalon a 239-es magaslati ponttól balra lévő, az Erdő dülöt, valamint az iparvasút vonalát keresztező útvonalon a Vinnyabükki völgybe. A Vinnyabükki völgyben lévő 1.számú állomáson jelentkezik."

Kiértékelve a tapasztalatokat, hamarosan sor került a következő, második országos terepgyakorlatra is, melyet a szövetség 1943. május 15-16-án rendezett meg. Az éjjel nappali versenyen 26 csapat vett részt. A Magyarkút-Nagymaros között kitűzött útvonal igen nehéz volt, a legjobbak is 11 óra alatt tették meg. A gyakorlat főleg állóképességi próba volt. Az első helyet és az OSK serlegét a Budapesti Budai Torna Egylet csapata nyerte.

A terepgyakorlatok tanulságai alapján a MATUOSZ vezetősége elhatározta, hogy a terepgyakorlatok egyöntetűsége érdekében pontozási szabályzatot dolgoz ki. Ennek érdekében pályázatot is irtak ki, melynek célja a terepgyakorlatok népszerűsítése és továbbfejlesztése volt.

1944 tavaszán, amikor a háború Magyarország számára a legnehezebb szakasza felé közeledik, jelenik meg az O.S.K. felhívása: "A sportélet folytonosságának biztosítása fontos nemzeti érdek, mert a sport a bátorság megbizását, testi és lelki erejét, nyugalmát és törhetetlen győzelmi akaratát hivatott kifejezésre juttatni és erősíteni." Ki a hegyekbe tehát, mintha nem látnák, ami körülöttük történik.

Ennek értelmében rendezik meg a szövetség harmadik terepgyakorlatát 1944 június 3-4-én. A Pomáz környékén megtartott versenyre 43 nevezés érkezett. A nagy létszám miatt a rendezőség csak 30 nevezést fogadott el. Az éjjel-nappali verseny első helyét és az O.S.K. ezüst serlegét az MTE Vándorfiuk csapata nyerte. Az egyetlen érdekesség az volt, hogy a pontozási szabályzatot a versenyzőkkel előre közölték.

A szövetségben dr.Csizik Béla, az elnök vezetésével nagy

munka folyt. A kiírt pályázat és az egyesületek által beküldött kérdőívek alapján kidolgozták a terepgyakorlatok részletes szabályzatát, amit a szövetség tanácsulése 1944 szeptember 5-én jóvá is hagyott. A menettempót éjszaka 14 km/óra, nappal 17 km/óra-ban állapították meg, a sietésért vagy késésért egyaránt 1 hibapont járt. Állomás kihagyásért 60, ellenőrző pont kihagyásért 20 hibapont járt. Rögzítették azt is, hogy csak a gyakorlattal kapcsolatos elméleti kérdések adhatók fel.

Az új szabályzatot a honvédelmi miniszter vándordíjért kiírt, október 15-ére tervezett gyakorlaton alkalmazták volna először. Akkor azonban a szovjet csapatok már Debrecen, Szeged, Baja vonalán jártak, Budapesten a nyilas terror és a fejvesztett menekülés volt az úr, így a gyakorlat elmaradt.

Összefoglalva: a felszabadulás előtt kialakult a magyar tájékozódási sportnak az az irányvonala, ami később is, körülbelül 1960-ig folytatódott. A legjellemzőbb ismérvei az alábbiak voltak:

- a) A turista jelleg biztosítása.
- b) A késés és sietés egyforma büntetése.
- c) A hibapont rendszer.
- d) Az elméleti kérdések alkalmazása.

Ezek a "turista jelleget" biztosító szempontok hosszú ideig akadályozták a későbbiekben is a fejlődést.

6. A sportélet újjászületése a második világháború után

A háború hazánkat is romhalmazzá változtatta. A Vörös Hadsereg csapásai alatt megtört a fasiszta német hadsereg, de széthullt a magyar fasizmus állangépezete is. Ezzel megnyílt az út az ország demokratikus átalakításához, a szocializmus felépítéséhez. A magyar munkásosztály a kommunista párt vezetésével összefogta a haladó erők antifasiszta, demokratikus táborát. A dolgozó nép többségének támogatásával végrehajtották a földreformot, újjáépítették az országot, állami kezelésbe vették a nagyüzemeket. Megteremtették a proletárdiktatúrát, és ezzel három év kemény harcában létrehozták a szocialista sport kibontakozásának alapfeltételeit is [17].

A felszabadulás egy létesítményeiben összeégett, romokban heverő, emberanyagában nagy veszteséget szenvedett, szervezetében szétzilált sportéletet talált hazánkban. Mindez alapokig mótelyezve volt a fasizmus, az államatórizmus, hasonlesés és a korrupció szellemével. A sportmozgalom problémái megegyeztek a gazdasági és politikai élet gondjaival. Meg kellett szüntetni a fasiszta intézményeket és rendelkezéseket, ki kellett szorítani a fasiszta vezetőket. A sportlétesítmények helyreállításával és egyes sportágak exkluzív jellegének megszüntetésével meg kellett teremteni a tömegsport alapjait.

Az MKP a többi koalíciós párt bevonásával létrehozta a Nemzeti Sport Bizottságot (NSB). Az új szerv koalíciós alapon jött létre, de munkájában már a kommunista párt ereje érződik. A felszabadult Budapest első sporteseményét, 1945 február 10-én 10 csapat részvételével lezajlott kézilabda villámtornát a MADISZ rendezte.

1945 februárjában, alig néhány nappal Budapest teljes felszabadítása után, ablaktalan sötét szobában ültek össze né-

hányan, hogy a Természetbarátok Turista egyesületének és a Turista Szövetségnek újjászervezéséről tárgyaljanak. Márciusban megalakult a TTE, régi tagjaiból ideiglenes vezetőséget választottak, megindították országosan az újjászervezést, megfelelő alapszabály kidolgozását kezdték meg. A TTE tagjainak jelentős szerepe volt abban is, hogy április elején megalakulhatott a Magyar Vándorsport Szövetség, amelyhez kezdetben az evezősök, kajakozók és sielők is tartoztak. Az új szövetség első hivatalos rendezvénye - 1945 április 7-én a Vöröskőre vezetett túra volt, amelyen Zamercev tábornok, Budapest szovjet városparancsnoka is résztvett.

A Vándorsport Szövetség támogatásával a TTE budapesti és vidéki csoportjai mellett több más egyesület is újjáalakult, így a Munkás Testedző Turista Osztálya, a Gyopár TE, a Duna SC, a Börzsöny TE, a Sólyom TE, Elektromos TE. Megalakult még a Vándorkedv TE, de a Magyar Turista Egyesület és a Kárpát Egyesület után ezt is feloszlatták a hatóságok, mert jobboldali szervezet volt. A Nemzeti Sport Bizottság irányításával, az MKP sportpolitikájának világos célkitűzései határozták meg a későbbiekben a magyar turista mozgalom útját. Megszüntették a tilos területeket, megnyitották a turistaházakat, visszaállították az utazási kedvezményeket. Így érhető el, hogy 1945-ben 1527 tagja volt a Vándorsport szövetségnek, 1948-ban pedig már 9292.

A frissen pezsgő sportélet mellett furcsa volt, hogy a kezdetben munkás turisták által létrehozott tájékozási terepgyakorlatokkal nem foglalkoztak a Szövetségben belül. Ennek oka az volt, hogy a háború előtt a terepgyakorlatokat fasiszta célok szolgálatában rendezték meg és a turisták nagy része magát az új sportágat is "fasisztának" tekintette. A DSC sportolói 1946 elején rendeztek házi terepgyakorlatot, majd a TTE osztályai is próbálkoztak vele, de nem nagy sikerrel.

Végül 1947 májusában tört meg a jég. "Terepgyakorlat ren-

dezését hosszú ideig militarista célokra vették igénybe, érthető volt tehát tömegeink ellenszenve. A múltnak emlékével sikeresen birkózott meg MOM osztályunk, amikor az egyesület terepgyakorlatát mintaszerű rendezésben bonyolították le." (Természetbarát, 1947.VII.1.) Még ebben a hónapban, most már a Szövetség megbízásából a DSC is rendezett terepgyakorlatot. Ezt követően az egyesületek nagy érdeklődés mellett sorra rendezik terepgyakorlataikat. A rendező egyesületek az 1944-ben megalkotott szabályzatot részben nem ismerték, vagy nem akarták alkalmazni, ezért a terepgyakorlatok nem voltak egységesek, az eredmények gyakran a rendező szerv elképzelésétől függtek.

Ezen a helyzeten akart változtatni a Magyar Vándorsport Szövetség, amikor 1947 október 22-én létrehozta a Terepgyakorlat Bizottságot, amelynek első ténykedése egy szabályzat létrehozása volt.

Az új szabályzat "Turista Tájékoztató Terepgyakorlatok" címen 1948-ban jelent meg. Lényegében az alkalmazott pontozási formát foglalta rendszerbe. Az útvonalat állomások osztották részekre, amelyeknek távolsága 500-4000 m között lehetett. Ezen kívül titkos ellenőrző pontokat is el lehetett helyezni az útvonalon. A terepgyakorlat maximális távja 15 km lehetett. A feladatokat térképre rajzolva, vagy írásban kaphatták a versenyzők. Az állomás kihagyást kizárással büntették, míg az ellenőrző pont kihagyása 10 hibapontot jelentett. A menetidő pontozásánál bevezették a kategória rendszert, ahol is az egyes kategóriákban képlet alapján számolták ki az adandó büntető pontokat (n = menetidő percben).

I. kategória:	500 - 999 m között	.	$p = (n-1)$	4
II.	"	1000 - 1499 m	"	$p = (n-2)$ 3
III.	"	1500 - 2499 m	"	$p = (n-3)$ 2
IV.	"	2500 - 4000 m	"	$p = (n-4)$ 1

Ez a pontozási rendszer rendkívül komplikált, ugyanakkor nem logikus. Természetesen a késést és sietést egyformán pontozták [29].

Meg kell jegyezni, hogy a tájékozási teregyakorlatokon ekkor még az idősebb, tapasztaltabb turisták indultak. A túrák során szerzett tapasztalatok elegendőnek bizonyultak a versenyhez is. Különleges felkészülés nem volt, hiszen a versenyeken a jó eredmény eléréséhez komoly teljesítményt nyújtani nem kellett.

7. A tájékozási sport önállóvá válása és megszilárdulása Magyarországon (1948-56)

A fordulat éve a sportmozgalomban is sok változást hozott. Az MKP az 1947-es őszi választások után nyilvánosságra hozta saját sportprogramját, ami a magyar sport demokratikus átalakulására a következő fő feladatokat jelölte meg:

- a) A tömegsport megnevezése
- b) A minőségi sport fejlesztése
- c) A sportoktatás és nevelés munkájának kiszélesítése
- d) A sportegészségügy megszervezése
- e) A magyar sport népi vezető szerveinek megerősítése
- f) Nemzetközi kapcsolatok kiépítése.

Létrejött a Vallás és Közoktatási Minisztérium reakciót szolgáló IX. ügyosztálya helyett a magyar sport új központi irányító szerve, az Országos Sport Hivatal (OSH). Létrehozták az MHK mozgalmat, ami a tömegsportot szolgálta, felhívta az emberek figyelmét a testedzés egészségügyi és honvédelmi jelentőségére.

Az MHK mozgalomba és tömegesítésbe jól bekapcsolható volt a természetbarát mozgalom is. Ezzel együtt újra felfedez-

ték a terepgyakorlatok honvédelmi jelentőségét is, mint ahogy akkor megállapították: "a harcászat jellegét az egész verseny szinte magán viseli." (Természetbarát, 1949, február 15.) Ennek az átalakulásnak a következménye volt az is, hogy 1948-ban megszűnt a Magyar Vándorsport Szövetség és helyette a Magyar Természetbarát Szövetség alakult meg.

Az új szövetség erősen támogatta a terepgyakorlatok rendezését. Szabályozták az egyesületközi versenyeket, de nyilvántartották a házi terepgyakorlatokat is. 1948 novemberében a MOM turista csapatja rendezett a szövetség megbízásából terepgyakorlatot, amelynek célja a megjelent szabályzat népszerűsítése volt és aminek alkalmazását csak a gyakorlat után tették kötelezővé.

A következő évben még népszerűbbé vált a terepgyakorlat, úgyszólván minden héten volt házi vagy egyesületközi terepgyakorlat. Ez arra indította a Magyar Természetbarát Szövetséget, hogy első ízben rendezzen két hónapos versenybírói tanfolyamot. A tanfolyam végén 11-en tettek elméleti és gyakorlati vizsgát.

Az új versenybírákra várt az a feladat, hogy megrendezék a felszabadulás utáni első Szövetségi Országos Terepversenyt. A versenyhez, amelyet 1949 október 14-én rendeztek, sikerült megszerezni az OSH erkölcsi és anyagi támogatását, ami azt eredményezte, hogy a 23 induló között 8 vidéki csapat is helyet kapott. Az akkori politikai viszonyoknak megfelelően igyekeztek kihangsúlyozni a gyakorlatok honvédelmi jelentőségét, ezért került bele kiegészítésként a céllövés és a gránátdobás is. A 16 kilométeres távon megrendezett versenyt a MOM csapata nyerte.

Ez a terepgyakorlat volt az első, amit már hivatalosan is terepversenynek neveztek és ezen túl már csak a terepverseny, vagy még inkább a természetjáró verseny elnevezéssel találkozunk.

Az 1949-es év az egyesületközi versenyekben is változást hozott. Az addig ötletszerűen rendezett versenyek helyett megjelennek a vándordíjas (kupa) versenyek, amelyeket az egyesületek valamilyen társadalmi vagy politikai esemény emlékére irtak ki és azóta is évről évre megrendeznek. A kupaversenyek sikere vagy kudarca presztizskérdés a rendezők számára. Az első ilyen verseny a MAFC által rendezett "Kilián György" emlékverseny volt, ezt követte a Szövetség "Felszabadulás" emlékversenye, a "Május 1" verseny és még sok más, azóta már hagyományossá vált kupaverseny.

A pártprogram alapján az OSH egyik fontos célkitűzése volt a minőségi sport fejlesztése. Ez természetesen maga után vonta az egységes bajnoki rendszer kidolgozását is. Ehhez kapcsolódott a Magyar Természetbarát Szövetség is, amikor 1950-ben első ízben rendezte meg a "Magyar Népköztársaság Természetjáró Csapatbajnokságát". Az előző évi Országos Terepverseny és az iránta megnyilvánuló nagy érdeklődés biztosítékot jelentett a bajnokság sikerére is.

Az első bajnokságot 1950 szeptember 3-án rendezték Zebe-gény környékén. A versenyen 5 fős vegyes csapatok indulhattak, a csapatok a táv nagy részét együtt tették meg. A jól megrendezett, viszonylag könnyű versenyt és ezzel együtt az első bajnoki címet a Bp.Lokomotiv csapata nyerte. (A bajnokság menetutasításai és a bajnokságok eredményei függelékként csatolva.)

Az 1950-es év nem csak a tájékozási sportban, hanem az egész magyar sportéletben is nagy változásokat hozott. Az év végén megszűnt az OSH és helyette létrejött a minisztertanács mellett működő Országos Testnevelési és Sport Bizottság (OTSB) és ennek megfelelően kialakultak a helyi tanácsok mellett működő bizottságok (TSB-rendszer). Kialakult a testnevelési és sportmozgalom egységes szakmai és politikai irányító apparátusa. A régi polgári sportklubok üzemek, szakszervezetek,

vagy más intézmények hatáskörébe kerültek. 19 egységes egyesületi típus jött létre, 15 a szakszervezetek, 4 a minisztériumok mellett. A kibontakozás útjából átmenetileg félre kellett tenni a régi szellemet hordozó szövetségi kereteket.

A szakszövetségeket felváltották a sportszövetségek. Koordinálták a sportfejlesztési terveket, országos versenynaptárt és egységes minősítési rendszer vezettek be. A kezdeti eredmények után azonban hamarosan jelentkeztek a hibák is. Az élsport erőteljes támogatása került előtérbe, a tömegsport pedig egyre inkább statisztikai kimutatásokat jelentett csak.

Mindez még fokozottabban jelentkezett a természetbarát mozgalomban. Az átszervezés következtében megszüntették a Természetbarát Egyesületeket és helyette megalakították a különböző sportegyesületek, sportkörök turista szakosztályait. Ezzel egyidőben megszűntek a vasúti kedvezmények, a sportegyesületek pedig csak a versenyzőknek tudtak utiköltségtérítést adni. A sportegyesületek természetesen minden tekintetben a versenyzést támogatták a túrázással szemben. Mindezt jól mutatja, hogy a Magyar Természetbarát Szövetségnek 1949-ben 11.400 tagja volt, és ez a szám 1955-ig nem változott.

A tájékozási versenyzés azonban még fokozottabban fellendült. Már nem csak a túrázók mentek el egy-egy versenyre, hanem kialakult egy, főleg fiatalokból álló réteg, amely céljának tartotta a versenyeken való jó szereplést. Ennek érdekében fel is készültek a versenyekre, ami abban az időben sok versenyzést és elméleti képzést jelentett. Az elméletileg jól felkészült fiatal versenyzők természetesen sorra diadalmaskodtak a versenyeken. Ezt azonban nem nézték jó szemmel a régi túristák. Igyekeztek a versenyeket úgy alakítani, hogy a tájékozási feladatokat egyre "cselesebb" formában közölték, szaporították a titkos időmérők számát, tehát mindent megtettek annak érdekében, hogy a versenyeket a szerencse és a rutin döntse el. A szabályzaton is végeztek ebben a szellemben

kisebbségi átalakítást.

Az 1951 évi csapatbajnokságot az előző évihez hasonlóan rendezték meg és azt a rutinos versenyzőkből álló Vasas MOM hat fős (3x2) csapata nyerte meg.

1952-ben is az előzőekhez hasonló rendezési elvek szerint készítették elő a versenyeket és a bajnokságot. Az országos csapatbajnokságra olyan nagy volt az érdeklődés, hogy előtte budapesti és megyei selejtezőket kellett tartani. A budapesti selejtezőben a jelentkező 12 csapatot két csoportba osztották, ahol hat fordulóban, körrendezéses alapon mérkőztek meg. Csoportonként az első három került a budapesti döntőbe, onnan pedig az első három helyezett versenyezhetett az országos bajnoki címért, amit végülis a Műegyetem Haladás csapata nyert el. Ez évben először rendezték meg az egyéni bajnokságot, ahol Thuróczy Lajos (Bp. Lokomotív) lett bajnok.

A tájékoztató versenyek rendezésében egyre inkább előtérbe kerültek az igen nehéz elméleti feladatok, annak érdekében, hogy az öreg turisták is versenyben maradhassanak a fiatalokkal szemben. 1953-ban megjelent az új szabályzat, ami a régiéhoz képest jelentős változásokat tartalmazott. A versenyeket osztályozás helyett alsó-, közép- és felsőfokú csoportokba sorolta. Felsőfokú versenyeken a greenwichi és ferrói koordináta megadásától a szerkesztési feladatokon keresztül a versenyző által rajzolt térképig minden előfordulhatott. A szabályzat még azt is megengedte, hogy a szabályzattól eltérjenek, de ezt előre írásban kellett közölni a versenyzővel. "A menetutasításokat és a kérdéseket mindig írásban kell közölni úgy, hogy a versenyző abból világosan és egyértelműen megérthesse az elvégzendő feladatot" - írja a szabályzat. És egy példa az egyértelmű utasításra: "Menj arra a pontra, ahova a Nagy Hegyen felállított képzeletbeli 30 m magas kilátótorony árnyéka esett 1934.IV.14-én 13 óra 30 perckor." A kategória rendszer kis módosítással fennmaradt,

a sietést és késést egyformán büntették. Állomás kihagyás 100, ellenőrző pont kihagyás 60 hibaponttal járt. Az ellenőrző pont láthatósága nem volt előírva, ezért még arra is volt példa, hogy fa odujába, vagy kútba dugták. Új formaként jelenik meg a "portyaterves verseny", ahol a versenyző előre megkapta az összes érintendő pontot és menetidejét maga tervezhette meg. Itt a sietést nem pontozták. Ebből alakult ki fokozatosan a tájékoztató verseny modern formája.

Az egységes bajnoki és minősítési alapelveket is rögzítette a szabályzat. A versenyzők érdemes sportolói szintet nem érhettek el. I. osztályú sportoló is csak az egyéni bajnokság első három helyezettje lehetett, ha bizonyos számú túrát is teljesített. "A természetjárók részére évenként meg kell rendezni az országos versenynaptár szerint mind az egyéni, mind a csapatbajnoki versenyeket. A bajnoki versenyeket felváltva területi, illetve egyesületi rendszer szerint kell lebonyolítani."

Az 1953. évi csapatbajnokságon az egyesületi bajnokságok legjobb csapatai indulhattak el 6 fővel (3x2). Ezen változatlan összeállításban a Vasas MOM 51-es bajnokcsapata nyert, az egyéni bajnokságon pedig Zomotor Ádám (Bp. Lokomotív) végzett az első helyen.

1954-ben fejlődésben lévő versenysportunk első módszertani állomásához érkezett Dr. Dvorák József "Természetjáró versenyek rendezése" című könyvének kiadásával. A szerző részletesen ír a rendezési elvekről, a feladatok megadásának módjáról. Dicséretes módon megkísérli, hogy az akkoriban alkalmazott sokféle módszer között áttekinthető rendszert teremtsen.

A gyalogos tájékoztató versenyek mellett ebben az időben kezdtek elterjedni az egyéb formák is. Rendeztek si, kerékpáros, evezős, sőt barlangi tájékoztató versenyeket is. Érdekes formaként jelentkezett az öttusa verseny, amely kerékpáros, gyalogos és evezős tájékoztató szakaszból, valamint te-

repfutásból és folyamúszásból állt.

Az 1954. évi csapatbajnokságot területi selejtezés után október 8-10-én rendezték meg 6 fős (3x2) csapatok részvételével éjjel-nappali, több szakaszos verseny formájában. A bajnokságot a megfiatalított Bp.Lokomotiv nyerte. Az egyéni bajnokság június 18-20-án került lebonyolításra, az egyesületi bajnokságok legjobbjai vehettek részt rajta. A bajnoki címet Hermann Imre (Bp.Lokomotiv) nyerte meg.

1955-ben az OTSB határozatának megfelelően megszületett az osztályozott bajnoki és versenyrendszer. Az Országos Bajnokság (OB) 12 csapattal, a budapesti I.osztályban 12 csapattal, a megyei, városi II. és III. osztályban a nevező csapatokkal került megrendezésre, így az egyes osztályokban egyenlő felkészültségű versenyzők mérhették össze tudásukat. Ez a minőségi sport mellett elsősorban a tömegsport érdekeit szolgálta.

Az OB 9 fős (3x3) csapatok részvételével hat fordulóban került megrendezésre körrendezéses alapon. Egy fordulót 10 csapat indult, a fennmaradó kettő pedig a rendezés munkáját végezte. A hat fordulón (III.19-20, IV.16-17, IV.23-24, V.15-16, VI.18-19, VIII.6-7) a Müegyetemi Haladás csapata nyújtotta a legegyszerűsebb teljesítményt és ezzel elnyerte a bajnoki címet. Az osztályozott bajnoki rendszer első éve sok hibát hozott felszínre, amelyeknek kijavítása a további fejlődést szolgálta. Az egyéni bajnokságot egyesületi selejtezők után október 15-17-én rendezték meg az ózdi Bükkben. A három szakaszos versenyt a helyezési pontok összegezése alapján Szász Károly (Bp.V.Meteor) nyerte.

A bajnoki versenyek tapasztalatai azt mutatták, hogy a versenyek értékelése és a versenyzők felkészülése nincs összhangban. Ha normális tájékoztató versenyt rendeztek, akkor a versenyzők könnyűszerrel teljesítették a feladatokat, sok volt a hibapont nélküli versenyző vagy csapat. "Különleges"

feladatok adása esetén pedig nem a tudás, hanem legtöbbször a szerencse döntötte el az eredményt. A versenyzők félték attól, hogy esetleg az útvonalszakasz végén kerülnek nehezebb feladatok elé, ezért az utat futva tették meg. Ha a megadott menetidőnél korábban érkeztek az állomáshoz, egyszerűen megálltak vagy leültek tőle 20-30 méterre. Megtették ezt más esetekben taktikai okokból is, hiszen a szabályzat lehetőséget adott rá. Döntő tényezőként jelentkezett tehát a futás, ezzel együtt az állóképesség és gyorsaság is.

Ekkor állt elő az az igen furcsa helyzet, hogy a Magyar Természetbarát Szövetség régi turistákból álló elnöksége minden eszközzel akadályozni igyekeztek a tájékozódási sport fejlődését. "Sajnos, ismételten felbukkannak olyan, a nyugati országokban gyakorolt tájékozódási, jobban mondva terep futóversenyek lemásolására irányuló törekvések, amelyeknek a természetjáráshoz vajmi kevés közük van. (Természetjárás, 1955.XII.)". A régi módszer szerint igyekeztek tehát azzal lehetetlenné tenni a tájékozódási versenyeket, hogy "nyugati" eredetűek. Megindult a vita: természetjárás vagy futóverseny? "A magam részéről a természetjáró tájékozódási versenyekkel kapcsolatban a gyorsasági versenyt ellenzem. A természetjárás jellemzőinek eltűnése és a futás az, amit természetjáró tájékozódási versenyen kerülni kell (Természetjárás, 1956.IV.)" - írja Temesrékási Mihály, a Versenybírói Tanács elnöke. És bátran le merték írni: "A gyorsaság beszámításának legdöntőbb hátránya, hogy a különböző korú versenyzők nem egyforma eséllyel indulnának. Ez szükségszerűen az idősebb és ezért bizonyos fokig lassúbb versenyzők elmaradásához vezetne. (Természetjárás, 1956.VII.)" Ilyen véleményt csak az alkothatott, aki nincs tisztában a sport és a verseny alapjaival sem.

Az 1956. évi csapatbajnokságokon is érződtek a fenti el-
lentétek. A kiírás ugyan tartalmazott olyan módosításokat

(pl. a két fős részlegek), amelyek a haladást szolgálták, a rendezésen azonban látszott, hogy a versenybiróság tagjai nem tudnak lépést tartani az igényekkel. Az OB négy fordulóján (IV.22-23, V.12-13, VI.2-3, VI.23-24) tizenegy nyolc fős (4x2) csapat indult el. Az előző évi bajnok Műegyetemi Haladás csapatában több eltiltás is volt, s így minimális különbséggel a Bp.Törekvés csapata nyerte a bajnokságot. Az október 12-14-én a Bakonyban megrendezett egyéni bajnokságon Balog Imre (Pesti Törekvés) bizonyult a legjobbnak. A versenyek rendezését teljes egészében a szövetség végezte.

A helyzet a szövetségen belül is egyre tarthatatlanabb lett. A túrázók száma csökkenőben volt, a versenyek fejlődését pedig minden eszközzel igyekeztek hátráltatni. Ezen a helyzeten igyekezett segíteni az OTSB elnökségének 33/1956. sz. határozata, amely nem tartotta elvetendőnek a versenypénzt sem. Az OTSB új tagokat nevezett ki a Versenybírói Tanácsba, az új elnök Szász Károly lett. Az új vezetőség programjában a versenyszabályzat korszerűsítése, a korszerű versenyrendezés és a nemzetközi kapcsolatok kialakítása szerepelt elsősorban.

Ekkor következett be az 1956 októberi ellenforradalom, ami sok kárt okozott az egész magyar sportmozgalomnak. Az eszmei rombolás, a felelőtlen intézkedések, a fiatal sportolók disszidálása rendkívül zavaros helyzetet teremtett.

8. A modern tájékozódási sport kialakulása Magyarországon (1957-61)

A nemzetközi proletáriátus támogatásával a magyar munkásosztály rövid idő alatt urrá lett az ellenforradalmon. A ¹²⁹konvalidáció után az ország legfontosabb politikai és gazdasági kérdéseit tisztázva, 1957 novemberében az MSZMP politikai bizottsága elhatározta, hogy tiszta képet teremt a test-

nevelési és sportmozgalomban keletkezett zürzavarban is. A párthatározat lezárta az ellenforradalom nyomait viselő időszakot és meghatározta a további fejlődés irányát. Az OTSB hibáiból kiindulva olyan vezető szervezet kellett létrehozni, amely az összes állami és társadalmi erőket egyesíti magában. A határozat nyomán az Elnöki Tanács 1958.évi 4.sz. törvényerejű rendeletével létrehozta a Magyar Testnevelési és Sport Tanácsot (MTST), amely közvetlenül a Minisztertanács alá tartozott. Az új szervezet a társadalmi munkások széleskörű bevonásával új feladatok ellátására volt képes [17].

A természetbarát mozgalom keretén belül is érződött az ellenforradalom hatása. A visszaszivárgott ellenforradalmi elemek újra életre hívták a rossz emlékű Magyar Turista Szövetséget, megkísérelték a nyilas időkben született működési szabályzatot újra érvénybe helyezni. Ujraéledésük azonban nem tartott sokáig. A magyar testnevelési és sportmozgalom vezetésével és átszervezésével megbízott Kormánybizottság 1/1957 számú rendeletével létrehozta az MTSz Tanácsát, ahol már a demokratikus erők vették át a vezetést. A Tanács úgy határozott, hogy újra felveszi a Magyar Természetbarát Szövetség nevet. A természetbarát mozgalom átszervezésével olyan keretet teremtettek, amely lehetővé tette a további tömegesítést. A sportegyesületeken belül megmaradtak a természetjáró szakosztályok, ezeken kívül létrejött új formaként a Természetjáró Egyesület és a Természetjáró Liga.

Az MTSz vezetősége 1957 április 8-i ülésén elfogadta az ideiglenes versenybizottság javaslatát, létrehozta az Országos Versenybírói Testületet, vezetésével és a tájékoztató sport irányításával pedig a Szövetség Versenybírói Testületét (V.T.) bízta meg.

Rövid szünet után megindult a versenyélet is. Az első versenyt az ellenforradalom után a MAFC rendezte 1957 április 14-én a Budai hegyekben.

A VT első fontos ténykedése a nemzetközi szabályzat tervezet és az új magyar versenyszabályzat elkészítése volt. Az új "Természetjáró Tájékoztatói Versenyek Szabályzata" 1957-ben jelent meg. A versenyek hosszát nem kilométerben, hanem időben adta meg, első osztályú verseny éjjel 4,5, nappal 5 órás lehetett. Bevezették a keresési idő fogalmát és így teljesen is maximálták a terepen tartózkodás idejét. Az állomás és ellenőrző pont jelzését 15 méterről láthatóan kellett elhelyezni. Szigorították a hibapontokat, így első osztályú állomás kihagyásáért 250, másodosztályú állomás kihagyásáért 150, ellenőrző pont kihagyásáért 100 hibapontot adtak. A kategória rendszer megmaradt, de a sietést nem pontozták, holtverseny esetén pedig a rövidebb menetidő döntött. A feladatokat rajzban vagy szövegben lehetett megadni. Rajzban az érintendő pontot bekarikázott tusponttal kellett megadni. A pontokat a versenyzőknek maguknak kellett átrajzolni 4-8 perc alatt. A szöveges utasítást I. osztályú versenyen nem engedték meg. Az ellenőrzőpontok száma nappal 10-25, éjjel 10-15 között változhatott. Példaként bemutatok egy 1958-as verseny térképét (4. ábra), majd ugyanazon a terepen egy 1963-ban rendezett versenyt (5. ábra). A rendezéstechnika fejlődése így jól követhető. Meg kell még említeni, hogy az új szabályzat szerint az elméleti kérdésekre adott válasz nem befolyásolhatja a terepen elért eredményt.

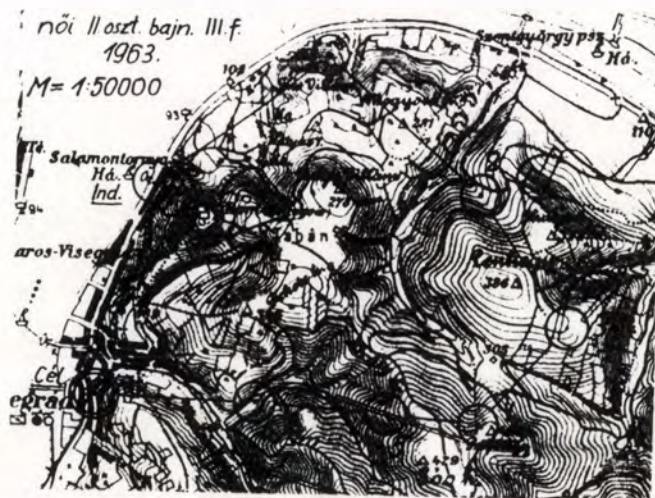
A pontérintős versenyeken az összes ellenőrzőpontot előre megadták, azonos számú ellenőrzőpont érintése esetén a rövidebb menetidő döntött. Ezek a korszerűnek mondható szabályok igen óvatosan, csak az I. osztályú versenyeken kerültek bevezetésre, az alsóbb osztályokban továbbra is megtartották a régi elveket.

Az ellenforradalmi események miatt az 1957. évi bajnokságokat ősszel rendezték. A csapatbajnokság három fordulóban (IX.14-15, X.5-6, X.26-27) zajlott le 8 fős (4x2) csapatok

4. ábra. 1958. évi Budapest Bajnokság 2. forduló, férfi I. oszt. B részleg, nappali szakasz.

5. ábra. 1963. évi Budapesti Női Bajnokság 3. forduló.

részvételével. A jól rendezett versenysorozatot nagy fölény-
nyel nyerte a MAFC együttese. Az egyéni bajnokságot ez évben
nem egyesületi rendszerben, hanem selejtezőkkel bonyolították
le. A négy selejtező csoportban 100 fő nevezését fogadták el.
Az egyes csoportokból továbbjutó 6 fő és az előző évi bajnok
adták a döntő 25 fős mezőnyét. A kevés nevezés miatt csak két
selejtezőt rendeztek. A november 2-3-án a Vértesben tartott
döntőn a fiatal Skerletz Iván (Bp.MÁV.Ig.) szerezte meg a
bajnoki címet.

Az év végén megjelent az új minősítési szabályzat is, amely
szerint a versenyzők minősítése kizárólag a versenyeredmények
től függött. A versenyeredmények alapján kapott pontokat
összegezték az év végén, az érdekes sportolói szinthez 100
pontra és versenyenkénti 10-es átlagra volt szükség.

Az 1957-es év nemzetközi téren is változást jelentett. Ekkor
szerepelt ugyanis első ízben nagyon válogatott külföldi
tájékozódási versenyen. A III. Csehszlovák turista találkozó
alkalmával megrendezett nemzetközi tájékozódási versenyen a
Horváth-Jávorka összeállítású csapatunk a harmadik helyet
szerezte meg. Ugyanebben az évben, augusztus 20-án rendezte
az MTSz I. "Balaton Kupa" nemzetközi versenyét, amelyen azóta
is évről évre találkoznak a legjobb hazai és külföldi versenyzők.
A V.T. 1957 augusztus 13-án létrehozta az első válogatott
keretet.

A V.T. a következő évben is sokat tett a versenyzés fejlesztéséért.
Bár a szövetség létrehozta a nemzetközi szabályzatot, a gáncsok miatt
válogatottunk nem szerepelhetett külföldön. Versenyzőinket és a
versenybírákat egyre több támadás érte. "Helyes-e ez az út? -
kérde Kúnsági Viktor. Járjunk-e a tájékozódási futás útján
gumitalpu cipőben, vászonoverálban, elvesztve mindinkább a
természetjáró jelleget? Ugy érzem, annál a pontnál vagyunk,
amikor hamarosan teherré

válík az erdei futóverseny a szövetség számára (Természetbarát, 1958.VI.)." Ez már nyílt fenyegetés. Régen a versenyzőket megbecsülték, - írja Erős József, az MTSz elnökhelyettese, "versenyen szerzett tapasztalataikat átadták, színvonalasabb volt ott a túrázás, ahol versenyző vett részt. Hol tartunk ma? Egy sereg fiatal hétről hétre csak versenyez, egy másik csapat vasárnapról vasárnapra készíti elő a versenyt. És azok az egyszerű kirándulók, akik előtt legjobb turistaként a versenyző kellene, hogy álljon, egyre gyakrabban találkoznak veritékben úszó, csapzott hajú, lihegő futókkal, akik nem látják az őszi erdők színeit, nem hallják a patakzúgást, csak a nyakbaakasztott térképasztalt, a tájolózt nézik. Joggal kérdezik a versenyzőtől lenézett egyszerű turisták: mire jó ez a rohanás és kinék hasznos az ilyen versenyzés? A különböző térítések, napidíjak, juttatott felszerelések, bár messze vannak a népszerű versenysportokban szokásoktól, de messze az elképzeléstől, amit az önzetlenül a maga szórakozására vándorló természetbarátról alkotunk. A többi sportágban is küzdenek az elhatalmasodott anyagiasság ellen - miért akarjuk akkor mi erőltetni ennek elterjedését, a "bérturista" típust kialakítani?"

Ebben az időben bűnnek számított, ha valaki "csak" versenyzett, ha a versenyen tornacipőben indult, az atlétatrikó és nadrág használata pedig tilos volt. A versenyzők csak félve léphettek a szövetségbe, ahol azt igyekeztek bizonygatni, hogy ők is szoktak túrázni. Ilyen légkörben nem volt váratlan az MTSz elnökségének 1958 október 15-én hozott határozata. A versenyzést visszafejlődésnek, a nyugat majmolásának nevezték, a versenyzőket pedig pénzhajhászó professzionista elemeknek. Megkísérelték a bajnoki rendszer visszafejlesztését is. A V.T. természetesen nem fogadhatta el a határozatot és a Szövetség Tanácsához fordult segítségért.

A tájékozási sport visszafejlesztésére irányuló törek-

vések nem járhattak sikerrel, mert a nagy létszámú versenyzőgárda többsége helyesnek tartotta a járt utat. Elsősorban a MAFC vezetősége és versenyzői vállalták annak "szégyenét", hogy nem túristák, hanem sportolók. A versenyekre rendszeres fizikai és technikai edzésekkel készültek fel. Nem csoda, ha a versenyeken és a bajnokságokon is MAFC győzelmek születtek.

Az 1958. évi országos csapatbajnokságon tizenkét 8 fős (4x2) csapat indult. A három fordulón (IX.13-14, IX.20-21, X.18-19.) a MAFC nagy fölényvel győzött, a november 1-2-án tartott egyéni bajnokságon pedig Horváth Lóránd (MAFC) diadalmaskodott. Az egyéni bajnokságot négy csoportban folyó selejtező előzte meg.

A bajnokság rendezése és eredményei az új szabályzatot és rendezési elveket igazolták. A gáncsoskodások ennek ellenére fokozódtak. Az MTSz 1959. évi munkaprogramjában találhatjuk a következőket: "A természetjáró tájékozási versenyzésben felül kell vizsgálnunk a versenyzés jelenlegi irányvonalát, meg kell határoznunk a természetbarát mozgalom céljainak is megfelelő irányvonalát. Javaslatot kell kidolgoznunk a versenyszabályok megfelelő módosítására és a bajnoki rendszerre, úgy, hogy mindezekben a turista jelleg - a sokirányú elméleti tudás is - jobban érvényesüljön. A versenynaptárban szereplő versenyeket úgy kell megrendezni, hogy azok tartalmukban és szervezettségükben példamutatók legyenek, s a résztvevők a versenyszervezési és rendezési tapasztalataikat további munkájuk során is hasznosíthassák."

Az MTSz Elnöksége 1959. április 29-i ülésén kijelentette,* hogy a tájékozási sport önálló szövetsége megalakuljon. Ehhez azonban az MTS nem járult hozzá, de fokozott támogatást ígért a versenyzésnek. Ettől kezdve fokozatosan gyengült a szövetség ellenállása is. Az elnökségbe több versenybírást is beválasztottak, nagyobb önállóságot kapott a V.T. is. A bará-

*nem ellenezné,

ti országok szabálytárgyalásai és a stockholmi NORD konferencia (részletesen a 10. fejezetben) tapasztalatai azt mutatták, hogy a magyar tájékozási sport helyes úton jár. A válogatott keretet nem csak névleg hozták létre, hanem tagjai rendszeresen résztvettek a MAFC edzésein, Soltész Béla irányítása mellett. A válogatott keret versenyzői igen jó eredményeket értek el Csehszlovákiában, Bulgáriában és az NDK-ban.

A csapatbajnokság három fordulóján (IX.19-20, X.3-4, X.17-18) újra MAFC győzelem született, az egyéni bajnokságot (X.31-XI.1) pedig Schönviszky György (Bp.Spartacus) nyerte.

1960-ban sem állt meg a fejlődés. A V.T. döntvényvel megszüntette az idő értékelésben a kategória rendszert, 1 perc késésért egységesen 1 hibapont járt. A pontérintős versenyek elterjedtek, más formában I. osztályú versenyt alig rendeztek.

Az 1960. évi bajnokságot (IX.3-4, IX.17-18, X.15-16) negyedszer nyeri meg a MAFC csapata. Az egyéni bajnokságot (X.29-30) Schönviszky László (Bp.Spartacus) nyeri. Az első ízben megrendezett ifjusági csapatbajnokságon a Bp.Spartacus csapata diadalmaskodott.

1960-ban és 61-ben is tovább bővülnek nemzetközi kapcsolataink. 1961. májusában Koppenhágában megalakul az IOF (részletesen a 10. fejezetben) 10 ország részvételével és kiírják az Európa Bajnokságokat. Ezzel lezárult a magyar tájékozási sport kialakulásának szakasza. A nemzetközi alapszabály és az Európa Bajnokság kiírása lezárta a vitát: nem a természetjárás egyik ágával állunk már szemben, hanem egy új sportággal. Lezárult egy korszak, amelynek utolsó öt évében alakult át a tájékozási verseny "bujócskából" sporttá.

9. A tájékozódási sport Európában az IOF megalakulásáig (1945-61)

A világháború után nem csak hazánk, hanem Európa nagy része is romokban feküdt. A tájékozódási sportélet először a Skandináv államokban indult meg, hiszen ezek az országok rendelkeztek e téren a legnagyobb hagyományokkal és egyben a legkevesebbet szenvedtek a háborútól. A tájékozódási sport technikai és taktikai elemei már a megelőző időszakban kialakultak, így csak azok csiszolása volt hátra. Versenyeiken 10-15 kilométeres távon 6-10 ellenőrzőpontot helyeznek el, az értékelés a menetidő alapján történik, ellenőrző pont kihagyása kizárást jelent. Csak egyéni v. egyéni-csapat versenyeket rendeznek, amelyeken 2-300 résztvevő is rajthoz áll. Az atletikus felkészülést és a biztos tájékozódási tudást egyaránt szükségesnek tartják a jó eredmény eléréséhez. Sportjukat önálló Tájékozódási Sportszövetség irányítja.

Svédországban már a háború előtt rendeztek férfi egyéni és staféta, valamint női egyéni bajnokságot. 1948-tól női staféta és fiú, 1957-től leány bajnokságot is rendeznek. 1955-től férfi éjszakai egyéni bajnokság is van. A Tájékozódási Szövetségnek 260 tagegyesülete működik 25.000 aktív taggal. Svéd versenyzőkkel először az 1959-es NDK versenyen találkoztak sportolóink. 1963-tól a svédek résztvesznek a Baltón kupa-versenyen is.

Norvégiában a férfi bajnokság mellé 1948-tól női egyéni és staféta bajnokságot, 1952-től pedig ifjúsági bajnokságot irtak ki. A Szövetségnek 372 tagegyesülete van 11.000 taggal.

Dániában először a sielőkkel közösen dolgoznak a tájékozódási futók. 1950-ben alakult meg a Dán Tájékozódási Szövetség és attól kezdve rendezik bajnokságaikat is. 97 egyesületük működik mintegy 7.000 versenyzővel. Norvég és dán versenyzőkkel csak az EB-n találkoztunk.

Finnországban már a háború előtt rendeztek férfi és női egyéni és staféta bajnokságot, 1955-től férfi éjszakai egyéni bajnokság is van. Jelenleg három szervezet, a Finn Tájékozódási-sport Szövetség, a svédül beszélő finnek Tájékozódási-sport Szövetsége és a Munkássport Szövetség Tájékozódási Szakosztálya foglalkozik a tájékozódási sporttal. E szervezetek 660 egyesületében 110.000 tag van (1960-as adatok). A Munkássport Szövetség meghívására 1949-ben a Bp. Pedagógus csapata indult Finnországban versenyen, majd 1961-ben a finnek látogattak el hozzánk és indultak a "Földes Ferenc" emlékversenyen.

A négy északi állam 1946-ban Dániában alakította meg az Északi Tájékozódási-sport Tanácsot (Nordisk Orienteringsrad, NORD), ami évenként ülésezik és rendezi a négy ország sportjának kérdéseit. 1946-tól férfiak, majd 1949-től nők részére megrendezik a 'Négyországversenyt' (Firelandskamp). 1955-től két évenként NORD-Bajnokságot rendeznek, amelyen már svájci és nyugatnémet tájékozódási futók is elindulnak.

Svájcban 1944-ben rendezték az első csapat, majd 1949-ben az első egyéni bajnokságot, ugyanakkor került kiadásra az első egységes versenyszabályzat is. Az egyéni és staféta versenyek mellett sok 2-3-4 fős csapat versennyel is találkozhatunk. Önálló szövetség sokáig nem volt, de szinte valamennyi sportszövetség foglalkozott a tájékozódási futással. 1959-ben alakult meg a Tájékozódási Szakcsoportok munkaközössége, majd 1960-ban a Tájékozódási Szövetség. A versenyeken minden sportoló elindulhat, a versenyzők számát 12-15.000-re becsülik.

A Német Szövetségi Köztársaságban a Könnyűatletikai és a Si Szövetség foglalkozik a tájékozódási sporttal, illetve a versenyzők a szövetségek tagjaiból adódnak. 1959-től svéd hatásra rendeznek modern tájékozódási versenyeket.

A baráti államokban a világháború előtt Magyarország ki-

vételével nem volt tájékozási verseny, de utána szinte mindenhol megjelent. Csehszlovákiában 1949-ben rendeztek először "tájékozási futóversenyt", s a sportág azóta igen népszerűvé vált. Egyéni versenyeket csak 1957 után rendeztek, addig kizárólag a nappali 2-3 fős csapatok versenyét ismerték. Az öt perces indulási időközzel induló versenyzők indítás után jelölhetik át térképükre az első ellenőrző állomás helyét, majd ott megkapják a másodikat és így tovább. Az ellenőrző pontok egymástól 2-3 kilométerekre vannak, a verseny távja 10-15 km. A nagy távolságra lévő ellenőrző pontok miatt nem azok megtalálása, hanem a jó útvonalválasztás jelentette a legfőbb problémát. Külön nehézséget jelentett, hogy a versenyzőknek 7 kg-os kötelező terhelést irtak elő. A versenyt nem hibapontok, hanem a legrövidebb menetidő alapján értékelték. Csehszlovákiában először 1957-ben indult magyar csapat, nálunk pedig 1957-ben az I. Balaton kupán láttuk vendégül a Prágai Lokomotiv csapatát.

A Német Demokratikus Köztársaságban 1950 táján rendeztek először si tájékozási versenyt. 1953-ban tartották az első "Turista sífutó bajnokságot". Az első nyári tájékozási versenyt 1954-ben rendezték Halle mellett. Általában 10-15 km hosszú pályán 4-5 ellenőrző állomást helyeztek el, ahol növénytani, geológiai stb. feladatokat kellett a versenyzőknek megoldani. Ezeket a versenyeket "turista háromtúszának" nevezték, utalva arra, hogy az állóképesség, turista gyakorlat és elmélet összekapcsolódása szükséges a jó eredmények eléréséhez. Magyar, majd Svéd hatásra tértek át az új útra, 1959-ben rendezték első nemzetközi versenyüket, amelyen a magyar válogatott is elindult. Az NDK válogatottja az 1958. évi II. Balaton Kupán indult először hazánkban. Szakvezetőjük, dr. Edelfried Buggel, az NDK tájékozási sportjának elismeréseként az IOF elnökhelyettese lett, Jelenleg a szövetségnek 15.000 aktív versenyzője van.

Bulgáriában 1954-ben ült össze egy lelkes bizottság, amelynek célja a tájékozódási verseny elterjesztése volt. Lefordították a cseh és a svéd versenyszabályzatot, majd ezek alapján megrendezték az első tájékozódási versenyt 1954 szeptember 6-án. A több részből álló versenyt a résztvevőknek súlyos hátizsákkal kellett megtenniük. A térképen berajzolt útvonalkövetés, az éjjeli és nappali iránymenet, valamint gyorsasági szakasz követték egymást. 1955-ben már bajnokságot irtak ki. 1957-ben irták ki első nemzetközi versenyüket, amelyen az UVATERV csapata is résztvett. A verseny távja 35 km volt, amit három részletben, délelőtt, délután és éjjel tettek meg a versenyzők. Ellenőrző pont kihagyását 80 perc menetidőhozzáírással büntették. A bulgár válogatott elindult az 1957-es I. Balaton Kupa versenyen, 1962-ben pedig a VI. Balaton Kupa férfi egyéni versenyét Kiril Bojanov bulgár versenyző nyerte. Jelenleg a Bulgár Turista Szövetség 25.000 versenyzőt tart nyilván.

A baráti államok (Csehszlovákia, Bulgária, NDK, Románia és Magyarország) között először az 1956-os prágai turista értekezleten vetődött fel nemzetközi szabálytervezet kidolgozása, amelynek elkészítésével a Magyar Természetbarát Szövetséget bízták meg. Ez nagy elismerés volt és a magyar tájékozódási sport fejlettségét mutatta. A szabálytervezet elkészült, 1957 július első napjaiban a Csehszlovák turista találkozón ismertették az érdekeltekkel. A szabálytervezet természetesen megegyezett az 1957-es magyar szabályzattal, kiegészítve az általános nemzetközi rendelkezésekkel. Alapelve a hibapontrendszer, az I. és II. osztályú állomások és ellenőrzőpontok elhelyezése volt. Beleerőltették a kategória rendszert is a menetidő pontozásánál, pedig ez Magyarországon kívül máshol nem volt használatos és a külföldiek nem is tartották helyesnek. Az érdekeltek megküldték véleményüket, a tervezet szerint rendezték meg az 1957-es I. Balaton Kupát, ami a bará-

ti államok közötti első nemzetközi verseny volt. Szabályozták a "pontérintős" versenyeket is, amelyből a mai forma kialakult, de ezeket csak ritkán alkalmazták. Egy évvel később, 1958 augusztus 21-én Budapesten az öt ország képviselői elfogadták az "Ideiglenes nemzetközi versenyszabályzatot". Egyben megállapodtak, hogy "Nemzetközi versenybizottságot" hoznak létre, amelyben minden ország egy képviselőt küld. A bizottság titkárságát egyhangú kívánságra az MTSz vállalta el.

Létezett és elfogadást nyert tehát az új szabályzat, a magyar versenyeket kivéve azonban alkalmazásra alig került. A bonyolult értékelési mód miatt a bulgárok inkább régi rendszerüket alkalmazták, Csehszlovákiában és az NDK-ban pedig fokozatosan a NORD szabályzatát kezdték átvenni és alkalmazni. A nemzetközi titkársághoz Bulgáriából és Csehszlovákiából is módosító javaslat érkezett, amelyet 1960 nyarán a prágai értekezleten megtárgyaltak. Az értekezleten behatóan foglalkoztak a javaslatokkal és végül lerögzítették a végleges "Nemzetközi szabályzat" szövegét, amelyet hét ország (Albánia, Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, NDK, Szovjetunió) képviselői hagytak jóvá. Határozatot hoztak arra is, hogy 1961. január 1-től nemzetközi versenyt csak az új szabályzat szerint lehet rendezni.

Az új szabályzat lényege a következő volt: A régi versenyformát és értékelési rendszert megtartották ugyan, de eltörölték a kategóriákat (egy perc = egy pont) és megszüntették a kötelező felszerelést. A régi forma mellett azonban részletesen szabályozták az u.n. "teljes távú (pontérintős)" versenyeket, amelyek megegyeztek a NORD versenyeivel. Gyakorlatilag nemzetközi versenyeken ezután már csak a "teljes távú" formát alkalmazták.

Az eddig elsorolt országokon kívül máshol is rendeznek tájékoztató versenyeket, ezek azonban eddig még nem kapcsol-

lódta be a nemzetközi életbe, illetőleg az IOF munkájába.

A Szovjetunióban a balti köztársaságok területén mutatkozott érdeklődés a tájékozási versenyzés iránt. Már 1920 körül is voltak versenyek, de az 50-es évek elején szinte ujjászületett a sportág. Ebben az időben versenyek a magyar formához hasonlítottak leginkább. 1957-ben adták ki az első szabálykönyvet az észtek, amelyet 1961-ben az Észt, Lett és Litván SzSzk, valamint Moszkva, Szverdlovszk és Leningrád sportvezetői elfogadtak hivatalos szabályzatnak. Versenyformájuk a teljes távú tájékozási verseny, amit egyének és csapatok számára rendeznek, valamint a marathoni verseny. 1963-ban megszüntették a Természetjáró Szövetséget és helyette létrehozták a Szakszervezetek Központi Bizottsága mellett működő Természetjáró Tanácsot, amelynek hatáskörébe utalták a staféta és tájékozási futást is. A legjobb észt versenyzők 1958-ban szovjet válogatott néven résztvettek a Bulgáriai, majd 1965-ben az NDK nemzetközi versenyen. Több ízben találkoztak a finnekkel is.

Lengyelországban, főleg magyar hatásra 1958 után kezdtek érdeklődni a tájékozási versenyek iránt. Kezdetben csak primitív feladatokat végeztek, pl. kijelölt területen irány és távmérés. Jelenlegi versenyek ennél korszerűbbek, de nélkülözik az összehasonlítási alapot. A két fős csapatok 8-10 km hosszú útvonalon 5-6 ellenőrzőpontot érintenek. Az egyes csapatok azonban nem azonos útvonalon versenyeznek és így a feltételek nem azonosak. Talán a nálunk is megtalálható csillagtúrákhoz lehetne hasonlítani. A Lengyel Turista Szövetség ma már egyre inkább érdeklődik a modern tájékozási sport iránt. Az IOF ülésein megalakulása óta megfigyelőként résztvesznek. Az 1963-as turista találkozójukon rendezett versenyen a lengyelek mellett a bolgár, magyar, német és leningrádi versenyzők is rajthoz álltak.

Jugoszláviában a Jugoszláv Hegymászó Szervezet mintegy

tíz éve rendez hegyi versenyeket, amelyek azonban a mieinktől eltérőek. A gyorsasági futó szakaszokat sziklamászással és elméleti kérdésekkel kombinálják. Érdeklődés mutatkozik a tájékozódási versenysport iránt, 1962-ben képviselőik résztvettek a dániai versenybírói tanfolyamon. Nemzetközi találkozókra nem vettek részt.

Romániában is van versenyzés. Kezdetben résztvettek a baráti országok szabálytárgyalásain, ez a kapcsolat azonban megszűnt.

Nagy Britanniában a turistaságtól függetlenül, de elég későn alakult ki a tájékozódási sport. Skóciában 1961-ben alakult meg a Skót Tájékozódási Szövetség, 1962-ben már nemzetközi bajnokságot rendeztek. Önálló folyóiratuk van, szakkönyveket adnak ki, tanfolyamokat rendeznek. Angliában a kedvezőtlenebb természeti adottságok miatt csak 1964-ben kezdett az új sportág elterjedni. A szigetország tájékozódási sportja az atletikus fejlődési utat követi. Versenyzőik különösen sziklás, kemény talajon tudják érvényesíteni gyorsaságukat. Jelentős nemzetközi kapcsolatokkal nem rendelkeznek.

Belgiumban skandináv behatásra kezdett foglalkozni a Belga Alpin Club tájékozódási sporttal. Első versenyeket 1964-ben már nemzetközinek írták ki, mert az induló svéd, dán, svájci és nyugatnémet sportolóktól akarták a technikai elemeket megtanulni.

Most van kialakulóban Hollandiában és Franciaországban is a tájékozódási sport.

Az Osztrák Természetbarátok Turista Egyesülete már 1963-ban felvételt nyert az IOF-ba, de tájékozódási sportja még csak kialakulóban van.

10. Az IOF megalakulása és munkája, az Európa Bajnokságok
(1961-65)

Láthatjuk az előzőekből, hogy Európában a tájékozási sport két úton fejlődött. Az egyik az északi államokban fejlődött ki és a NORD irányítása alatt állt, a másik magyar kezdeményezésre létrejött Nemzetközi versenybizottság, amely szervezet a szocialista országok tájékozási sportját fogta össze. A két tábor munkáját a továbbiakban egységessé kellett tenni a további fejlődés érdekében, és erre az első lépéseket a NORD tette meg.

1959. május 13-19 között Svédországban rendezte a NORD szokásos évi konferenciáját, amelyre meghívót küldött minden olyan országba, ahol tájékozási sportról, vagy ahhoz némileg hasonló versenyekről tudott. A konferencián Ausztria, Bulgária, Csehszlovákia, Dánia, Finnország, Jugoszlávia, Magyarország, az NSzK, az NDK, Norvégia, Svájc és Svédország küldöttei vettek részt, összesen 45-en. A konferencia célja volt, hogy a tájékozási versenyekkel foglalkozó országok között a tapasztalatcsere meginduljon, növeljék a nemzetközi találkozók számát és távolabbi tervként a nemzetközi verseny-szabályokat is kialakítsák. A küldöttek arra a megállapodásra jutottak, hogy a nemzetközi szakmai összefogás érdekében szükséges a nemzetközi szövetség létrehozása. Ennek előkészítésére a NORD-ot kérték fel.

Ezt követően Koppenhágában 1961. május 21-22-én tartott kongresszuson mondták ki a Nemzetközi Tájékozási-sport Szövetség (Internationale Orientierungs Föderation, IOF) megalakulását. Az alapító tagok a Bulgár Turista Szövetség, a Csehszlovák Testnevelési és Sportszövetség Turista Szekciója, a Dán Tájékozási Szövetség, a Finn Tájékozási Szövetség, a Magyar Természetbarát Szövetség, a Német Vándor és Hegymászó Szövetség (NDK), a Német Si Szövetség (NSzK), a Norvég

Tájékoztató Szövetség, a Svájci Testgyakorló Szövetség és a Svéd Tájékoztató Szövetség voltak. Az IOF elnöke Erik Tobe (Svédország), elnökhelyettesei pedig Edelfried Buggel (NDK) és Rolf Nüschler (Svájc) lettek választás alapján. A kongresszus elhatározta, hogy 1962 szeptember 22-én a norvégiai Löttenben rendezi meg az I. Tájékoztató Európa Bajnokságot férfi és női egyéni számokban, majd ezt követően két-évenként rendez EB-t.

Az IOF elnöksége mindent megtett az EB eredményes előkészítése érdekében. Megbízta a versenybírást, összeállították a "Tájékoztató Európa Bajnokságok Szabályzatát". 1962 május 1-6 között a dániai Vejle-ben nemzetközi pályakitűző (versenybírói) tanfolyamokat rendeztek, hogy még jobban egységesítsék a rendezési elveket. Az itt lerögzítetteknek a 2. fejezetben kerültek ismertetésre.

Az I. Tájékoztató Európa Bajnokság ünnepélyes megnyitására 1962. szeptember 22-én került sor. A nők 7400 méteres, 100 m szintkülönbségű pályáján 7 ellenőrző pont, a férfiaknál pedig a 16.300 méter hosszú és 400 méter szintkülönbségű pályán 13 ellenőrző pontot helyeztek el. A terep rendkívül nehezen áthatolható erdős, sziklás, mocsaras volt, ami az útvonalválasztást döntővé tette. A térkép több színnyomásban, kifejezetten az EB céljaira készült. A női EB-t a svéd Ulla Lindquist nyerte 1:03:30-al, míg a férfi mezőnyben a kétszeres NORD bajnok, a norvég Magne Lystad diadalmaskodott 1:48:32-es időeredménnyel (6. ábra).

A magyar versenyzők az ismeretlen terepviszonyok között mérsékelt teljesítményt nyújtottak. Skerletz Iván volt a legjobb magyar férfi versenyző, a 27-ik helyen végzett, így is elsőként a baráti államok versenyzői között. A női mezőnyben Neupor Márta a 18. helyen végzett. A második napon megrendezett nemzetközi stafétaversenyen jobb teljesítményt nyújtottak, férfi csapatunk a hatodik helyen végzett.

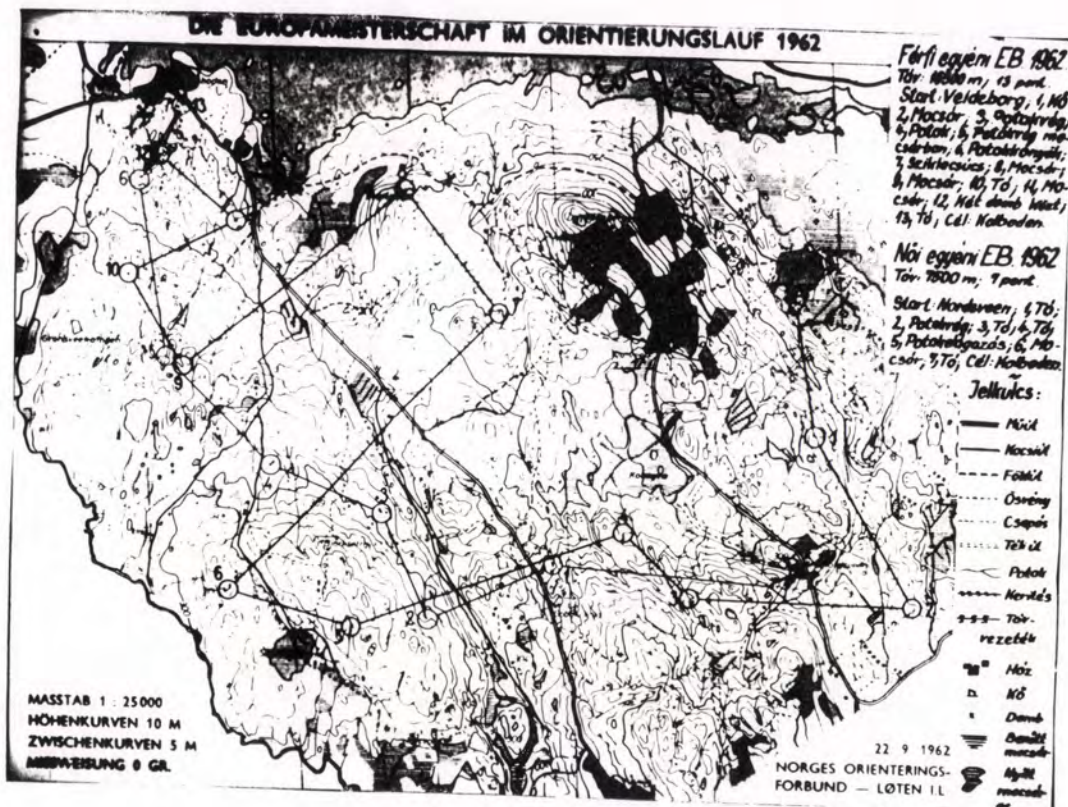
1963. április 15-én Lipcsében ülésezett az IOF II. Kongresszusa. A titkárság elsősorban a nemzetközi kapcsolatok bővülését ismertette. Az elmúlt időszakban látogatás során Jugoszláviával és Lengyelországgal, levelezés útján pedig Ausztriával, Angliával, a Szovjetunióval és az U.S.A.-val vette fel a kapcsolatot. Az elnökségi tagok pedig Franciaországgal és Romániával tárgyaltak. Ennek egyik eredménye, hogy az Osztrák Természetbarátok Szövetsége felvételét kérte az IOF-ba és ennek a kongresszus eleget is tett. A Kongresszus az ideiglenes alapszabályt és a "Nemzetközi Tájékoztatói Versenyek ideiglenes Szabályzatát" kis módosítással elfogadta. A szabályzat a NORD szabályzattal egyezett meg gyakorlatilag. A további határozatok szerint a II.EB-t Svájcban 1964-ben, a III.EB-t pedig Finnországban rendezik meg. A Kongresszus a választás során megerősítette a régi vezetőséget, főtitkári teendőket ellátásával Inga Lövdint (Svédország) bizta meg.

Erik Tobe, az IOF elnöke a Kongresszus után Budapesten járt és ismertette a nemzetközi szövetség versenyszabályalkotó tevékenységét. "Arra törekszünk - mondta -, hogy a versenyzők a start pillanatában magabiztosan induljanak a terepre. Legyen pontos a térképük és jól elhelyezettek az ellenőrző pontok. A terep jellege amúgyis országonként változik, felesleges tehát bonyolult, túlzottan szabdalt pályát kijelölni. Az atlétikában például a 100 méteres táv Londonban és Budapesten is 100 méter. A tájékoztatói verseny terepfutója amúgyis komplikáltabb feladatokra vállalkozik, mint a többi sportág művelője."

A II. EB-t az elsónél is nagyobb készülődés előzte meg. A svédek és dánok Svájcban tartották edző versenyeket is. Az IOF 1964 szeptember 20-25 között újra nemzetközi pályakitűző tanfolyamot szervezett.

A II. Tájékoztatói Európa Bajnokságot 1964 szeptember

6. ábra. Az 1962.évi Európa Bajnokság térképe
(1:25.000-ről kicsinyítve)

26-27-én rendezték Svájcban Le Brassus környékén. A verseny terepe a tengerszint felett 1200-1600 m magasságban volt. A női pálya távja 8000 m volt 300 m szintkülönbséggel és 10 ellenőrzőponttal. A versenyt a svájci Margrit Thommen nyerte 1:07:59 idővel. A férfiak 15.000 méteres, 400 m szintkülönbségű pályán elhelyezett 15 ellenőrző pontot érintettek. A finn Erkki Kohvakka bizonyult a legeredményesebbnek, ideje 1:42:09. Az előző bajnok csak a 16. helyet tudta megszerezni. Női váltóban Svédország, férfi váltóban pedig Finnország csapata nyerte a bajnokságot (7.ábra).

**2. Europameisterschaften
im Orientierungslaufen**

27 September 1964

1:25.000 Appenzelberg 10 m. Distanz 30 W - 35° - 50 A

Herren-Staffel		Damen-Staffel	
1 Strecke A	B E H N G I X	C F N	
2 Strecke A	B E H N P I X	D F N	
3 Strecke D	F H N I W P I X	C I	
4 Strecke C	F H N I W P I X		

Offene Staffel	
1 Strecke S	X Y V B M X
2 Strecke	A Y V B M X
3 Strecke	S X Y V B M X

7. ábra. Az 1964. évi Európa Bajnokság térképe
(1:25.000-ról kicsinyítve)

A férfi versenyeken még mindig nyomasztó volt az északi versenyzők fölénye, a női számokban azonban már megváltoztak az erőviszonyok. A svájciak bajnoksága és a magyar Monszpart Sarolta 5. helye bizonyították, hogy a jó felkészülés meghozza eredményét. Sajnos a magyar férfi versenyzők gyengén szerepeltek, a váltóban pedig mindkét csapatunk az utolsó helyen végzett.

Az IOF III. Kongresszusát 1965 június 18-22 között tartották Bulgáriában, a Kamescia folyó torkolatánál. Megjelentek a 11 tagország delegációi, megfigyelőt küldött az U.S.A.,

Kanada és Lengyelország, valamint a si-tájékozási versenyzéssel kapcsolatban a Nemzetközi Si Szövetség. A tagországok száma ugyan nem növekedett, de Lengyelország és Skócia már jelezték belépési szándékukat, ugyanerről tárgyalt az Elnökség Franciaország, Jugoszlávia, Románia és a Szovjetunió illetékes szerveivel is.

A kongresszus munkája eredményes volt. Legfontosabb határozata, hogy az addigi EB helyett Világbajnokságot rendeznek, amelyet első ízben 1966 október 1-2 napján Finnországban tartanak meg. Jóváhagyták a VB versenyszabályzatát, amely szerint az egyéni (nevezhető 6 férfi és 4 nő) és váltóbajnokságból (4 férfi, 3 nő) áll. A váltóversenyeken a jól bevált lépcsőzetes rajtot kell alkalmazni. Egyhangulag jóváhagyta a Kongresszus, hogy az "Ideiglenes Nemzetközi Versenyszabályzat" címéből az ideiglenes szót töröljék, ezzel is hangsúlyozva annak kötelező jellegét. Fontos lépést jelentett, hogy megalakult a Térkép Bizottság és a Kiképzési Bizottság. A benyújtott jelvénytervek közül a már addig is használt emblémát fogadta el a Kongresszus. Az IOF zászlója átlósan kettéosztott piros-fehér színű, bal felső sarkában az emblémával (3. ábra).

A Kongresszus egyhangulag újraválasztotta az előző elnökséget, majd megállapodott, hogy a következő kongresszust 1967-ben Ausztriában tartják.

3. ábra. Az IOF jelvénye.

11. Az IOF hatása a magyar tájékozódási sportra
(1961-65)

Az IOF megalakulása és a Tájékozódási Európa Bajnokság kiírása nagy hatással volt a magyar tájékozódási sportra is. Az 1961.évi bajnokságokon még a régi kiírás szerint három fordulóban (IX.9-10, IX.23-24, X.7-8) 8 fős (4x2) csapatokkal rendezték meg, de a következő évre már új bajnoki rendszert készítettek elő. A férfi csapatbajnokságot nagy küzdelem után 0,5 ponttal a Bp.Spartacus csapata nyerte a négyszeres bajnok MAFC előtt. Az egyéni bajnokságot (XI.4-5) két évi szünet után Horváth Lóránd (MAFC) nyerte. Az ifjusági csapatbajnokság mellett először rendeztek egyéni bajnokságot is, ahol Deseő László (Bp.Pedagógus) szerezte meg az elsőséget.

A V.T. javaslatára az MTSz elnöksége 1961.december 27-én jóváhagyta a válogatott keret névsorát. A keret tagjai egész évben közös edzéseken vettek részt, mindent megtettek a jó felkészítés érdekében. A versenybírók a versenyeket igyekeztek úgy megrendezni, hogy az az EB-re készülő csapat felkészítését szolgálja.

Az 1962.évi Európa Bajnokságon a magyar versenyzők várakozáson alul szerepeltek, Neupor Márta 18., Gyóry Edit a 24. helyen végzett, férfi versenyzőink közül Skerletz Iván 27., Koronczay László 37., Thierring György 40. helyen végzett, Maác Benedek pedig sérülés miatt feladta a versenyt. Versenyzőink a nagy hagyományokkal rendelkező svéd és norvég sportolóktól sokat tanultak, és ezt jól hasznosíthatták a következő években.

Az 1962.évi bajnokságokat a nemzetközi versenyekhez hasonlóan egyéni-csapat verseny formájában rendezték meg, ezzel egyszerre avathattak egyéni és csapatbajnokot (4x1 fő). A férfi bajnokságot három (X.1, X.7, X.20-21), a női bajnokságot pedig egy (X.7) fordulóban bonyolították le. A férfiak-

nál Schönviszky György és a Bp.Spartacus csapata, nőknél pedig Győry Edit (Bp.Pedagógus) és a Bp.Pedagógus csapata végzett az első helyen.

A Budapesti Természetbarát Szövetségben belül még 1962 nyarán megalakult az Edzőbizottság. Feladatának tekintette az edzők összefogását és képzését. 1962 telén megtartották az első gyakorló-oktató tanfolyamot, amit később már a TF-en segédoktató és oktató tanfolyam is követett.

Az 1963-as év nagy változásokat hozott a magyar sportmozgalomban, mert megértek a tömegszervezetté fejlesztés feltételei. Létrejött a Magyar Testnevelési és Sportszövetség (MTS), az alkotmány szellemében működő tömegszervezet. Feladata a sportmozgalom irányítása és fejlesztése, az anyagi erő biztosítása, a szakemberképzés. Megvalósult a társadalmi erők összefogása a szakszervezetek, a KISZ és az államapparátus támogatásával.

Az MTSz elnöksége, figyelembe véve a sportmozgalom egységes tömegszervezetté való fejlesztését és a tájékozási sport előtt álló feladatokat, úgy határozott, az elnökség mellett "Versenybizottságot" hoz létre. A Versenybizottság munkáját edzői, versenybírói, nyilvántartó és minősítő, technikai, valamint propagandna szakbizottság támogatja. A Versenybizottság (VB) a VT feladatait vette át, de hatásköre lényegesen kibővült. Munkáját 1963 április 30-án kezdte meg Szász Károly irányításával.

Junius hónapban "Tájékozási" címmel megjelent az új versenyszabálykönyv, ami már gyakorlatilag megegyezett az IOF szabályzattal. A versenyeket két csoportra osztja: "teljes távú" és "bontott távú" verseny. A teljes távú verseny azonos a nemzetközi szabályzat versenyeivel, az érintendő ellenőrzőpontokat előre közlik, a jobb menetidő dönt. A bontott távú versenyek megfelelnek a régi hibapontos rendszernek, de ilyenét egyre kevesebbet rendeznek.

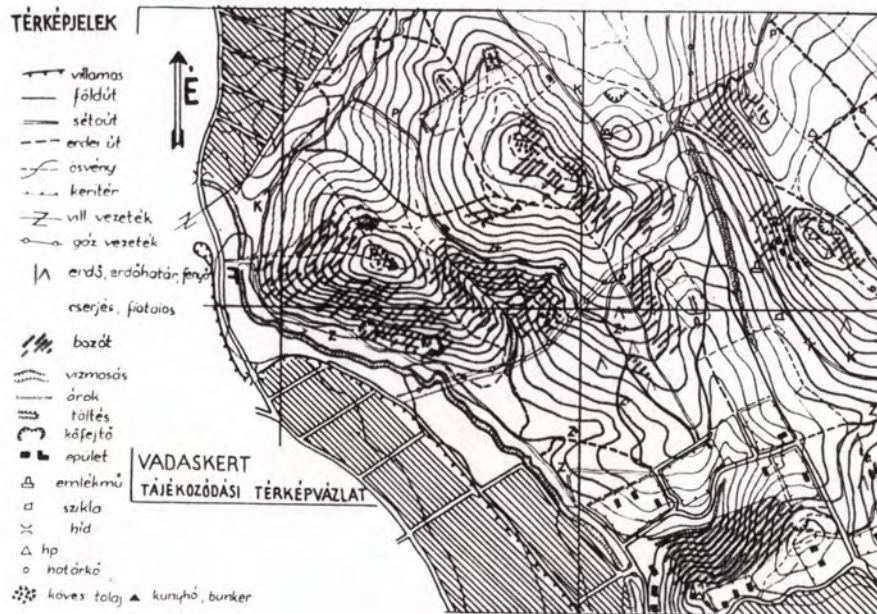

Nemzetközi kapcsolataink örvendetesen bővültek. Versenyzőink rendszeresen vettek részt Bulgáriában, az NDK-ban és Csehszlovákiában nemzetközi versenyen, a VI. Balaton Kupán pedig svéd versenyzőket is vendégül láttunk. Válogatott csapatunk felkészítése a legkorszerűbb módszerekkel folyt.

A bajnokságokat az előző évhez hasonlóan egyéni-csapat versenyként rendezték meg. A férfi bajnokság három fordulóján (IX.28-29, X.12-13, X.26-27) a Bp.Spartacus és Skerletz Iván (Bp.Honvéd) nyert bajnokságot, a nőknél (X.12-13) pedig Győry Edit és a Bp.Pedagógus védte meg bajnoki címét. A versenyen ugyan az esélyesek győztek, de a rendezés munkája sok kívánni valót hagyott maga után. Az igen rossz minőségű, felnagyított térkép nem felelt meg a kívánalmaknak.

Itt megállva, néhány szót kell ejteni a tájékozási versenyeken alkalmazott térképekről is, hiszen a térkép a jó versenyzés alapja. A magyar szabályzat szerint "csak olyan térkép használható, amely szintvonalas és méretaránya 1:25.000 - 1:75.000 között van. Térképhibás pontot megadni nem szabad". Az IOF szabályzat szerint "a térkép méretaránya 1:25.000 legyen, lehetőleg több színnyomással készüljön. Az indító, az ellenőrzőpontok és a cél helyzete a térkép alapján pontosan felismerhető és meghatározható legyen." A hazai gyakorlatban a turistatérképekről készült fotó másolatokat használták és használják ma is túlnyomóan, az ellenőrző pontokat vagy a versenyző rajzolja, vagy a fotó már tartalmazza (5.ábra). A BFTSz edzőbizottsága próbálkozott először többszínnyomású térképek kiadásával. Először a Budai hegyek néhány részletéről készítettek saját felvétel alapján néhány térképet, amelyet 1964 elején hoztak forgalomba edzések céljaira (9.ábra). A versenybíróknak a versenyekre nem állt rendelkezésre megfelelő anyagi fedezet színes térképek előállítására, ezért inkább a fotózott térképek újrarajzolására és javítására törekedtek (10.ábra).

9. ábra. A BTSz 1964-ben kiadott edzőtérképe.

Az 1964-es év újra az Európa Bajnokságra való felkészülés jegyében indult. A válogatott keret tagjai januártól 6-7 edzésen vettek részt, két alkalommal voltak edzőtáborban. Fontos feladatnak tekintették a svájci jelkulcs és a 25.000 térkép olvasásának elsajátítását versenyszerű körülmények között. Női versenyzőink az egyéniben jól szerepeltek, Monspart Sarolta 5., Molnár Margit 9. helyen végzett. Másik két versenyzőnk, **György Edit** (25) és Cser Borbála (28) mérsékelttel teljesítményt nyújtott. Férfi versenyzőink igen gyengén szerepeltek, Skerletz Iván 29., Deseő László 32., Nyári Tamás 37., Schönviszky György 42., Maác Benedek 43. helyen végzett. A váltóban mindkét csapatunk utolsó lett. A gyenge eredmény

10. ábra. Az 1964. évi Kilián György emlékverseny javított térképe.

okai elsősorban abban keresendők, hogy versenyzőinknek idegen volt a terep és a térkép, amin csak külföldi edzőtáborral lehet segíteni. A svédek például négyhetes edzőtáborban vettek részt az EB terepének közvetlen szomszédságában, összes válogató versenyeket is Svájcban tartották. Ezen túl hiányzik a nagy ellenfelekkel való gyakori találkozás is.

Az 1964. évi magyar bajnokság is kevés örömet hozott versenyzőinknek. Az előző évek bajnoki rendszerét megtartva rendezték meg a bajnoki versenysorozatot. A férfi bajnokság három fordulójában (IX.26, X.10, X.23-24) az előző évhez hasonlóan a Bp.Spartacus csapata és Skerletz Iván (Bp.Honvéd) kerültek ki győztesen, a női bajnokságban pedig a Bp.Pedagógus csapata mellett az EB-n is kiválóan szereplő Monspart Sarolta (Bp.Pedagógus) szerezte meg az elsőséget. Sajnos a bajnokság III.fordulóját hibás pontelhelyezés miatt meg kellett semmisíteni és így az eredmény irreálissá vált. A versenybírószám nem tudta vállalni az újrarendezést, ezért a megmaradt fordulók alapján hirdettek eredményt.

A versenybizottság, látva a tájékozási sport előtt álló feladatokat, felvetette annak gondolatát, hogy külön szövetséget kellene alakítani. Ez ellen az MTSz elnöksége sem emelt kifogást, s a kérést az MTS elé bocsátották. Az MTS országos elnöksége 158/1965 számú határozatában kimondta:

"Nem járul hozzá a Magyar Természetbarát Szövetségből a tájékozási versenysport kiválásához és a tájékozási versenysport önálló szövetségének megalakításához. Az Országos Elnökség a szövetség névváltoztatását sem engedélyezi. Az Országos Elnökség szükségesnek tartja, hogy a tájékozási versenyzéssel, fontosságának megfelelően, fokozottabban foglalkozzon a Magyar Természetbarát Szövetség Elnöksége. Ezért úgy rendelkezik, hogy nagyobb hatáskört kell biztosítani a Magyar Természetbarát Szövetség Versenybizottságának és

a tájékozási versenyzéssel kapcsolatos feladatok intézésére az MTSz Elnökségéhez egy titkárt kell megválasztani."

Az 1965-ös év annyiban hozott változást, hogy versenyünk tovább korszerűsödtek. Gyakoribbá váltak a jól helyesbített térképek, sőt több színnyomású térképet is alkalmaztak az Egyetemi Bajnokságon, a Balaton Kupán, a Budapest Bajnokság egyes fordulóján (11. ábra). Érdekes kísérlet volt a Kilián György emlékverseny fénymásolt térképe is (12. ábra). Az útvonalkitűzők munkája is jelentős mértékben javult.

Válogatott versenyzőink is jól felkészültek. Az NDK versenyén Monspart Sarolta harmadik, női váltónk második lett, a bulgáriai "Béke és barátság kupát" Örsi András és a magyar férfi csapat nyerte, női csapatunk második lett. A IX. Balaton Kupán női csapatunk a svédeket megelőzve végzett az első helyen.

Az 1965. évi bajnokságot három fordulóban (IX.3-4, IX.17-18, X.22-23) bonyolították le. A férfiaknál Örsi András (Bp. Spartacus) és a Bp. Spartacus csapata nyert, a nőknél az előző évi bajnok, Monspart Sarolta és a Bp. Pedagógus megvédték bajnokságukat. Érdekes színfolt volt az első ízben megrendezett női ifjúsági bajnokság. Sajnos a bajnokság rendezésébe újra hiba csúszott, s így egy fordulót meg kellett semmisíteni.

12. A tájékozási sport helyzete és a várható fejlődés Magyarországon

Az MTSz 158/1965 sz. határozata értelmében a tájékozási sport továbbra is a Magyar Természetbarát Szövetséghez tartozik, de annak kebelén belül nagyobb önállóságot élvez. A Versenybizottság 1965. novemberében nyilvánosságra hozta három éves fejlesztési tervét és az elért eredményeket.

A minősítési szakbizottság 1964. december 31. napján 4.910 versenyzőt tartott nyilván, ebből az érdeemes és I. osztályú sportolók száma 116. Ugyancsak 1964 végén 340 versenyző és 66 oktató szerepelt a nyilvántartásban. Az országos és a területi szövetségek, valamint az egyesületek 1965 folyamán 142 bajnoki és 154 egyesületközi versenyt rendeztek, ebből az első osztályú versenyek száma 68 volt.

A népi demokratikus államok közül női futóink biztos elsők, férfi versenyzőink körülbelül azonos színvonalat képviselnek a legjobb NDK sportolókkal. 1965-ben válogatottunk nagyon jól szerepelt a nemzetközi versenyeken. Figyelembe kell azonban venni, hogy 1962 óta nem szerepeltünk észak-európai terepen. Valószínű, hogy ott kevésbé állnánk meg a helyünket, nemcsak a hazaiakkal, hanem a Skandináviában már sokszor szerepelt NDK és Csehszlovák válogatottal szemben is.

Az 1966-os év az első Tájékoztató Világbajnokság éve (Finnország, október 1-2). A jó szereplés érdekében az 1966. évi Magyar Bajnokságot új rendszerben, a V.B.-hez hasonlóan rendezik meg. A két fordulóban szeptember 3-án és 17-én az egyéni versenyzők, 4-én és 18-án pedig váltóverseny formájában a csapatok küzdenek a bajnoki címért. A két fordulón csak nappali verseny lesz, október 22-én pedig külön éjszakai bajnokságot is rendeznek.

Mit várhatunk az elkövetkező évektől? El kell érni, hogy az I. osztályú versenyek rendezéstechnikai színvonala mindig elérje a nemzetközi szintet. Anyagi és személyi feltételt kell biztosítani ahhoz, hogy a versenyeken jó minőségű, lehetőleg színes nyomású térkép álljon rendelkezésre. Oktatókat kell képezni, szakkönyveket kell kiadni.

A nemzetközi versenyeken elért eredményekkel sem lehetünk elégedettek. Fokozott edzőmunkával és sok versenyzéssel elérhetjük, hogy női versenyzőink megtartsák előkelő helyüket, a férfiak pedig megtartsák vezető helyüket.

Mindehhez azonban a versenyzők, edzők és versenybírák széleskörű összefogására van szükség. Ha ezt sikerül elérni, akkor tájékozási sportunk még sok örömet szerezhethet az ország sportszerető közönségének.

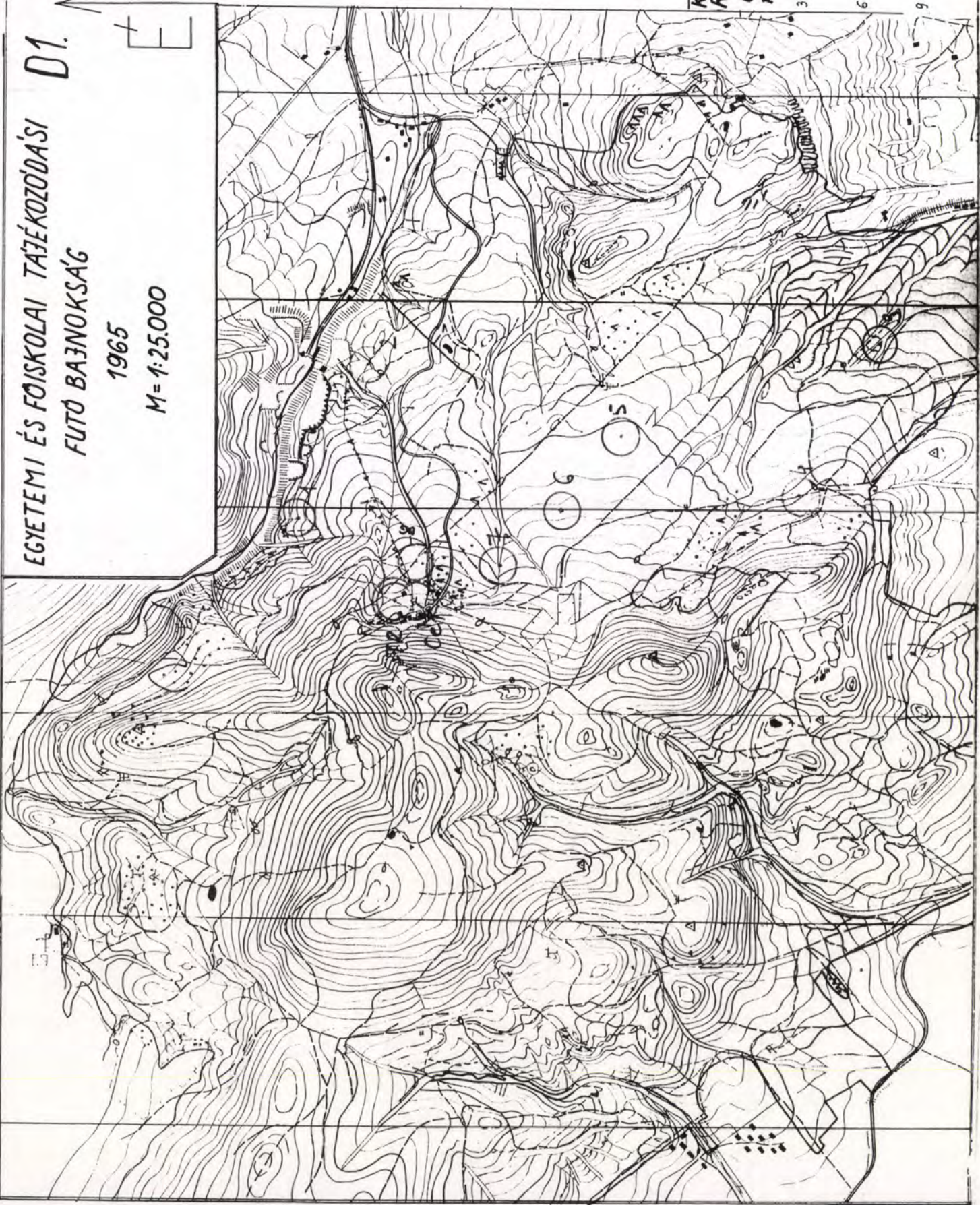
Budapest, 1966. január 15.

EGYETEMI ÉS FOISKOLAI TAJÉKOZÓDÁSI
 FUTÓ BAJNOKSÁG
 1965
 M=1:25.000

JELEK:

- SIKRAJZ:
- Műút
  - Széles talajút
  - Erdei kocsút
  - Gyalogút
  - Háromszögelési kő
  - Kilátó, torony
  - Emlékmű
  - Ház
  - Magaslat
  - Étető
  - Borlang
  - Zsomboly
  - Híd
  - Rom
  - Földkunyhó
  - Kerítés
  - Fűhaló nyíladék
  - Berézt nyíladék
  - Fűható erdő
  - Zárható erdő
  - Bozontos erdő
  - Alacsony erdő
  - Ligetes; fenyves
- DOMBORZATRAJZ:
- Sziklák
  - Köves talaj
  - Omladékos árok
  - Kőfejtő, letörés
  - Forrás; felt. vízvesz. 90 f

Kategória: Idő:

R.szám:	Idő:
1	2
2	
3	5
4	
5	
6	8
7	
8	
9	
10	11

KILIAN GYÖRGY EMLÉKVERSENY 1966. IV. 16.-17.

M = 1:25000

TA'V: 10800 m
VERSENYIDŐ: 270'

FÜGGELÉK

13. Az 1942.évi Szövetségi Terepgyakorlat menetutasításai

I. Éjszakai rész. (Szár - Várgesztes)

1. Utasítás: Induljon el Szár község főutcáján északnyugatra és haladjon a községből kivezető és a Pincesorrt érintő útvonalon a 239-es magaslati ponttól balra levő, Az Erdő-dűlőt, valamint az iparvasút vonalát keresztező útvonalon a Vinyabükki völgybe. A Vinyabükki völgyben lévő 1. számú állomáson jelentkezik.
2. Utasítás: Az 1. számú állomástól a Vinyabükki völgy folytatását képező mély árakban folytatja útját és a folyamatban lévő erdőirtás, illetve a vármegyei határ utáni völgyben balra délnyugati irányban előbb úton, majd út nélkül felkapaszkodik a fiatalos erdőhöz, ahol megkeresi azt az ösvényt, mely a Körtvélyes tetején lévő öszszedült háromszögelési dúchoz vezet. A dúcnál jelentkezik a 2. számú ellenőrző állomáson.
3. Utasítás: A 2. számú állomástól tetszés szerint leereszkedik a Szent Tamás pusztához, ahonnan a 381-es magaslati ponttól kiinduló úton a vadaskert kapujánál jelentkezik a 3. számú állomáson.
4. Utasítás: A 3. számú állomástól tovább halad a 409-es, valamint a 393-as magaslati pontot érintő úton. Rátér a térképen 1. számmal jelzett turista útra és azon halad addig, míg el nem éri a 4. számú állomást.
5. Utasítás: A 4. számú állomástól továbbra is a térképen feltüntetett, a valóságban azonban megszűnt 1.számú turista útvonalon halad tovább Várgesztes községig, ahol a templom mellett lévő iskolaépületben jelentkezik az 5. számú ellenőrző állomáson.

II. Nappali rész. (Várgesztes - Felsőgalla)

1. Utasítás: Induljon el a gesztesvári menedékházból a menedékházi jellel ellátott úton és haladjon keresztül Várgesztes községen a térképen jelzett tóig (a valóságban faiskola). Innen a térképen jelzett útvonalak közül az északra indulón folytassa útját a Gadóz 412-es magaslati irányában. Továbbra is az úton marad és azon tovább halad, míg el nem éri a 386-os magaslati pont mellett lévő úttalálkozást, ahol az 1. számú állomáson jelentkezik.
2. Utasítás: Az 1. számú állomástól tetszés szerint leereszkedik a térképen jelzett 1. számú turistaútra és a Szári-kút, valamint a Mocsárrét érintésével a Kapberék pusztánál lévő Szép Ilonka forrásnál jelentkezik a 2. számú ellenőrző állomáson.
3. Utasítás: Felkapaszkodik a Macskabükk oldalán vezető ösvényen a Vizesbikk tetejére s azon áthaladva rátér a Körtvélyes puszta tatabányai útvonalra. Erről az útról a térképen 4. számú turista úton betér a Máriaszakadékba és ott jelentkezik a 3. számú ellenőrző állomáson.
4. Utasítás: A 3. számú állomástól továbbhalad a Máriaszakadékon, azonban mielőtt azt teljesen elhagyná, a térképen jelzett északnyugatra nyíló úton a 415-ös magaslat irányában folytatja útját és elérve a Csákányi dűlőt, jelentkezik a 4. számú állomáson.
5. Utasítás: A 4. számú állomástól a homokgödrökön és a Csákányi szakadékon keresztül úton és út nélkül haladva, a felsőgallai vasútállomáshoz megy, majd pedig az állomás alatt, az állomás közelében lévő vitéz Tóth-féle vendéglőben jelentkezik az 5. számú állomáson.

14. Az 1950. évi Országos Természetjáró Bajnokság
menetutasításai

Indítóállomás: Zebegény, vendéglő

Menjen be a Csizmadia-völgybe és a völgy É oldalában haladó úton érje el az első állomást, ahonnan a Bakó-kút 3950 vonásra, a Máriaforrás 5950 vonásra és a Gubacsi hálás 358-as háromszögelésű pontja 2260 vonásra fekszik.

I. Állomás: Kőfejtő

Ereszkedjen le a Csizmadia-völgy árkába és haladjon Zebegény irányába, majd a Szeder-völgybe befordulva kövesse a völgy irányát a jelzett pontig. (Mindig úton haladjon.) Innen a legrövidebb úton haladva érintse a 344 háromszögelési, majd a 412-s háromszögelési pontot. Ezután jelentkezzen a II. állomáson, amely a Hegyestetőtől megközelítően É-ra 500 m-re lévő tisztáson van.

Jelzett pont = 344-es háromszögelési ponttól 1550 vonás és 950 m-re (szétválasztás).

II. Állomás: Rét

A rét DK sarkán induló úton 1065 m után útkereszteződéshez ér. Itt előbb DK irányba induló, majd az előző elágazásnál 5900 vonás irányába forduló úton 950 m-re megtalálja a III. állomást. Utközben postaládába dobja be a kapott számot.

II. Állomás: Rét (vezető utasítása)

A Hegyestető csúcsának érintésével érje el a Szentmihály-hegy nyergét. Ott várja be csapatának másik részét. Késszítsen vázlatot az útról és annak segítségével menjen az állomásra.

III. Állomás: Nyereg

A 485 háromszögelésű ponton áthaladva, a térkép "Szentmihály-hegy" felirat "i" betű pontjának érintésével jusson el a 485 háromszögelési ponttól Ny-ra fekvő 370 háromszögelési pontra.

IV. Állomás: 370-es pont

Az állomástól (Ny felé) 20 méterrel lejjebb ösvényt talál. Ezen elindulva érje el a legrövidebb és a legkisebb magasságvesztéssel járó úton az Ernő-forrást.

V. Állomás: Ernő-forrás

A következő állomás eddigi útvonalának az az ellenőrrel ellátott pontja, amely jelenlegi álláspontjától légvonalban 300 méterre van. Érje el ezt az állomást a legrövidebb úton.

VI. Állomás: 344-es pont

A gerincen menjen le a verseny kiindulópontjában lévő célba.

Megjegyzés. Jól rendezett, viszonylag könnyű verseny, amely jó időben zajlott le. Térképet a versenyzők vittek magukkal.

15. A Magyar Népköztársaság Tájékoztatói Bajnokságainak
eredményei

Országos felnőtt férfi csapat bajnokságok (FFA):

1950. év: 1.) Bp.Lokomotiv (Thuróczy Lajos, Petrovics I.
Csincsák B., Orgoványi J.,
Vizkeleti L.)
2.) Vasas MOM
3.) IKASE
1951. év: 1.) Vasas MOM (Szegevári G., Kovács Z., Kö-
bölkúti A., P.Nagy P.,
Föttinger K., Gál K.)
2.) Bp.Lokomotiv
3.) Köz.Haladás
1952. év: 1.) Mü.Haladás (Pály T., Papp L., Breiner S.,
Peiker Kecskeméti G.L.,
Radvánszki S.)
2.) Építók Terv SK
3.) Diósgyőri VTK
1953. év: 1.) Vasas MOM (Kovács Z., Szegevári G., P.Nagy
P., Köbölkúti A., Föttinger K.,
Gál K.)
2.) Bp.Lokomotiv
3.) Pesti Lokomotiv
1954. év: 1.) Bp.Lokomotiv (Hermann I., Zomotor Á., Szabó
F., Bokody J., Horváth F.,
Dévai J.)
2.) Uvaterv SK
3.) Mü.Haladás *
1955. év: 1.) Mü.Haladás SK (Papp L., Radvánszky S., Brei-
ner S., Horváth L., Koczur K.,

* 1955. évi országos bajnokság, Budapesti Felsőiskola

Törekvés
Koczur F., Kósa Cs., Maác B.)

- 2.) Bp.Törekvés SK
- 3.) Bp.Vörös Meteor

1956. év: 1.) Bp.Törekvés (Hermann I., Szabó F., Zomotor Á., Dévai J., Bokodi J., Thirring Gy., Kemenesi E., Darabos J.)

- 2.) Uvaterv SK
- 3.) Mü.Haladás SK

1957. év: 1.) MAFC (Horváth L., Maác B., Kósa Cs., Koczur K., Szarka E., Fábri P., Breiner S., Almás K.)

- 2.) Bp.Vasutas SC
- 3.) VIII.ker.Petőfi

1958. év: 1.) MAFC (Horváth L., Maác B., Kósa Cs., Szarka E., Fábry P., Breiner S., Gárdonyi Z., Almás K.)

- 2.) Bp.Spartakusz SK
- 3.) V.Mávg SK.

1959. év: 1.) MAFC (Horváth L., Maác B., Kósa Cs., Szarka E., Breiner S., Fábry P., Almás K., Dávid L.)

- 2.) Bp.Spartakusz SK
- 3.) Bp.Pedagógus SK

1960. év: 1.) MAFC (Horváth L., Szarka E., Maác B., Kósa Cs., Dávid L., Almás K., Dóra T., Valtinyi L.)

- 2.) Bp.Spartakusz
- 3.) Bp.Pedagógus

1961. év: 1.) Bp.Spartakusz (Schönviszky L., Óhegyi A., Balogh L., Schönviszky Gy.,

Szondi Gy., Garai L., Tóth I.,
Balogh T., Benyó Gy.)

2.) MAFC²

3.) G-MÁVAG

1962. év: 1.) Bp.Spartakusz (Örsi A., Schönviszky Gy.,
Schönviszky L., Ribényi I.,
Balogh T.)

2.) Bp.Honvéd

3.) Bp.Pedagógus

1963. év: 1.) Bp.Spartakusz (Örsi A., Schönviszky Gy.,
Ribényi I., Schönviszky L.)

2.) Bp.Honvéd

3.) Bp.Vörös Meteor

1964. év: 1.) Bp.Spartakusz (Örsi A., Schönviszky Gy.,
Schönviszky L., Peiker)

2.) Bp.Pedagógus

3.) Bp.Honvéd

1965. év: 1.) Bp.Spartakusz (Örsi A., Balogh T., Skerletz,
Schönviszky Gy.)

2.) Bp.Honvéd

3.) Vörösmarty Gimn.

Országos felnőtt férfi egyéni bajnokságok (FFA):

1952. év: 1.) Thuróczy Lajos (Bp.Lokomotiv)

2.) Halász Miklós (Salgót.Vasas)

3.) Horváth Ferenc (Bp.Lokomotiv)

létszám: 35 fő

1953. év: 1.) Zomotor Ádám (Bp.Lokomotiv)

2.) Koblinger Jenő (Bp.Lokomotiv)

3.) Berhidai Géza (Bp.Kinizsi)

² MAFC, Balogh T., Benyó Gy., Tóth I.,
Schönviszky L., Ribényi I.,
Balogh T., Peiker

1954. év: 1.) Hermann Imre (Bp.Lokomotiv)
2.) Holba Vilmos (Bp.V.Meteor)
3.) Koblinger Jenő (Bp.Lokomotiv)
létszám: 25 fő
1955. év: 1.) Szász Károly (Bp.V.Meteor)
2.) Spankovics Károly (V.Mávag)
3.) Takács András (Pesti Törekvés)
létszám: 30 fő
1956. év: 1.) Balogh Imre (Pesti Törekvés)
2.) Jávorka Péter (Bp.Pedagógus)
3.) Horváth Lóránd (Mü.Haladás)
létszám: 30 fő
1957. év: 1.) Skerletz Iván (Bp.MÁV.Ig.)
2.) Szeitz János (V.Meteor)
3.) Fábry Pál (MAFC)
létszám: 44 fő
1958. év: 1.) Horváth Lóránd (MAFC)
2.) Koczur Kálmán (MAFC)
3.) Jávorka Péter (Bp.Pedagógus)
létszám: 56 fő
1959. év: 1.) Schönviszky György (Bp.Spartakusz)
2.) Skerletz Iván (Bp.MÁV Ig.)
3.) Horváth Lóránd (MAFC)
létszám: 75 fő
1960. év: 1.) Schönviszky László (Bp.Spartakusz)
2.) Maác Benedek (MAFC)
3.) Spankovics Károly (G-Mávag)
1961. év: 1.) Horváth Lóránd (MAFC)
2.) Schönviszky György (Bp.Spartakusz)
3.) Maác Benedek (MAFC)

1962. év: 1.) Schönviszky György (Bp.Spartakusz)
2.) Skerletz Iván (Bp.Honvéd)
3.) Nyári Tamás (Bp.V.Meteor)
1963. év: 1.) Skerletz Iván (Bp.Honvéd)
2.) Deseő László (Bp.Pedagógus)
3.) Schönviszky György (Bp.Spartakusz)
1964. év: 1.) Skerletz Iván (Bp.Honvéd)
2.) Ürsi András (Bp.Spartakusz)
3.) Zsellér György (MEAFK)
1965. év: 1.) Ürsi András (Bp.Spartakusz)
2.) Balogh Tamás (Bp.Spartakusz)
3.) Schönviszky György (Bp.Spartakusz)

Országos ifjúsági férfi csapat bajnokságok (IFA):

1960. év: 1.) Bp.Spartakusz (Ribényi, Krizsán, Balogh, Pál)
2.) MAFC (Balogh, Balogh, Balogh, Balogh)
3.) MÚM.26.I.
1961. év: 1.) MAFC (Valtynyi D., Bódi, Kotányi, Szemenyei)
2.) Bp.V.Meteor
3.) Pécsi N.L.Gimn.
1962. év: 1.) MAFC (Erdős, Haris, Bódi, Gáti)
2.) Bp.MÁV.Ig.
3.) BEAC
1963. év: 1.) Bp.MÁV.Ig. (Bozán, Galló, Kontva, Schuch)
2.) Bp.Honvéd
3.) Vörösmarty Gimn.
1964. év: 1.) Misk.Gép.Techn. (Duró, Feledi, Pelle, Feledi L.)
2.) Bp.Honvéd
3.) Vörösmarty Gimn.

1965. év: 1.) Vörösmarty Gimn. (Tóth, Sasvári, Vida, Tóth T.)
2.) BEAC
3.) Bp.MÁV.Ig.

Országos ifjúsági férfi egyéni bajnokságok (IF):

1961. év: 1.) Deseő László Bp.Pedagógus)
2.) Biró Sándor (BEAC)
3.) Tölgyes Attila (Tatab.Bányász)
1962. év: 1.) Borosznoky Ferenc (Bp.Honvéd)
2.) Erdős Gábor (MAFC)
3.) Meszter László (Bp.Pedagógus)
1963. év: 1.) Göbölös István (Pécsi V.Meteor)
2.) Galló Sándor (Bp.MÁV.Ig.)
3.) Friedrich Vilmos (BEAC)
1964. év: 1.) Horváth Attila (Vörösmarty Gimn.)
2.) Kempelen Miklós (Vörösmarty Gimn.)
3.) Duró László (Misk.Gépip.Techn.)
1965. év: 1.) Tóth Péter (Vörösmarti Gimn.)
2.) Czöndör István (BEAC)
3.) Szántó Tibor (Bp.MÁV.Ig.)

Országos felnőtt női egyéni bajnokságok (FNA):

1962. év: 1.) Győri Edit (Bp.Pedagógus)
2.) Füzesi Irén (MAFC)
3.) Cser Borbála (Bp.Pedagógus)
1963. év: 1.) Győri Edit (Bp.Pedagógus)
2.) Molnár Magda (Bp.Pedagógus)
3.) Cser Borbála (Bp.Pedagógus)
1964. év: 1.) Monspart Sarolta (Bp.Pedagógus)
2.) Cser Borbála (Bp.Pedagógus)
3.) Szabó Lászlóné (Bp.V.Meteor)

1965. év: 1.) Monspart Sarolta (Bp.Pedagógus)
2.) Babay Margit (Bp.V.Meteor)
3.) Cser Borbála (Bp.Pedagógus)

Országos felnőtt női csapat bajnokságok (FNA):

1962. év: 1.) Bp.Pedagógus (Monspart, Cser, Győri, Sárfalvi)
2.) MAFC
3.) Szegedi terv

1963. év: 1.) Bp.Pedagógus (Molnár, Monspart, Babay, Győry)
2.) BEAC
3.) Miskolci VSC

1964. év: 1.) Bp.Pedagógus (Cser, Győry, Monspart, Sárfalvi)
2.) BEAC
3.) Bp.V.Meteor

1965. év: 1.) Bp.Pedagógus
2.) Bp.V.Meteor
3.) BEAC

Országos ifjúsági női egyéni bajnokság (IN):

1965. év: 1.) Turchányi Piroska (BEAC)
2.) Hegedüs Aletta (BEAC)
3.) Hegedüs Ágnes (BEAC)

Országos ifjúsági női csapat bajnokság (IN):

1965. év: 1.) BEAC (Turchányi, Hegedüs, Hegedüs,
Bánhegyi)
2.) Frankel Leó Technikum Hódmezővásárhely
3.) Vörösmarty Gimn.

16. A Magyar Népköztársaság érdemes sportolói

- 1.) Fábry Pál (MAFC) 1957, 1958.
- 2.) Jávorka Péter (Bp.Ped.) 1957, 1958.
- 3.) Soltész Béla Uvaterv 1957.
- 4.) Székely Endre (MÚM 26) 1957.
- 5.) Darabos János (Bp.Lok.) 1958.
- 6.) Fehér Miklós (Máttra K.) 1958.
- 7.) Kósa Csaba (MAFC) 1958, 1960.
- 8.) Horváth Lóránd (MAFC) 1958, 1959, 1961.
- 9.) Skerletz Iván (Sp.Spart.) 1958, 1962, 1963, 1964.
- 10.) MaácZ Benedek (MAFC) 1959, 1960.
- 11.) Schönviszky Gy. (Bp.Spart.) 1959, 1961, 1962, 1963,
1964, 1965.
- 12.) Schönviszky L. (Bp.Spart.) 1960.
- 13.) Szarka Ernő (MAFC) 1960, 1961.
- 14.) Monspart Sarolta (Bp.Ped.) 1963, 1964, 1965.
- 15.) Győri Edit (Bp.Ped.) 1963, 1964, 1965.
- 16.) Zsellér György (ME AFC) 1964.
- 17.) Szabó L.-né (Bp.V.Meteor) 1964, 1965.
- 18.) Deseő László (Bp.Ped.) 1964.
- 19.) Cser Borbála (Bp.Ped.) 1964.
- 20.) Őrsi András (Bp.Spart.) 1964, 1965.
- 21.) Nyári Tamás (Bp.V.Meteor) 1964, 1965.
- 22.) Balogh Tamás (Bp.Spart.) 1965.

17. A "Négyország" és a NORD bajnokai

Firelandskamp:

1946	Bror Dalmo (Svéd)	Boras (Svéd)
1947	Jarl Gripenberg (Finn)	Honefos (Norvég)
1948	Olle Bjorklund (Svéd)	Tavestehus (Finn)
1949	Stig Dahlberg (Svéd)	Randers (Dán)
1950	Stig Dahlberg (Svéd)	Varberg (Svéd)
1951	Jon Fossum (Norvég)	Kristiansand (Norvég)
1953	Juhani Salmenkylä (Finn)	Loppi (Finn)

N Ö K :

1949	Märtha Hansson (Svéd)	Sibbo (Finn)
1950	Eeva Lathinen (Finn)	Bornholm (Dán)
1952	Maud Wirtstam (Svéd)	Orebro (Svéd)
1954	Randi Vang (Norvég)	Holand (Norvég)

Nordiske Mesterskap:

1955	Marthe Andersson (Svéd)	Norrkjoping (Svéd)
1957	Magne Lystad (Norvég)	Trodheim (Norvég)
1959	Magne Lystad (Norvég)	Aalborg (Dán)
1961	Erkki Kohvaka (Finn)	Tammersfors (Finn)
1963	Rolf Koskinen (Finn)	Wärmand (Svéd)
1965	Peer H.Staff (Norvég)	(Norvégia)

N Ö K :

1955	Eila Hanellius (Finn)
1957	Evy Garsell (Svéd)
1959	Evy Garsell (Svéd)
1961	Ulla Lindkvist (Svéd)
1963	Elvy Fredin (Svéd)
1965	Ingrid Thoresen (Norvég)

18. Az 1962. évi Európa Bajnokság eredményei

F E R F I A K :

1.	Magne Lystad	norvég	1.48:32
2.	Bertill Normann	svéd	1.54:11
3.	Sivlar Nordström	svéd	1.57:56
4.	Halvard Nilsson	svéd	1.58:27
5.	Erkki Kohvakka	finn	1.59:08
6.	Knut Berglia	norvég	2.00:18
7.	Rolf Koskinen	finn	2.01:40
8.	P.O.Skogun	svéd	2.02:45
9.	Ola Skarholut	norvég	2.02:45
10.	Helge Kvasse	norvég	2.05:29
11.	Esko Vainio	finn	2.05:39
12.	Alex Schwager	svájc	2.06:14
13.	Peer H.Staff	norvég	2.10:29
14.	Aimo Tepsell	finn	2.12:09
15.	Per Kristiansen	norvég	2.13:30
16.	Ernst Saxer	svájc	2.17:21
17.	Sven Gustavsson	svéd	2.18:08
18.	Pontus Carlson	svéd	2.21:17
19.	Andrin Urech	svájc	2.30:27
20.	Jakob Waser	svájc	2.32:44
21.	Ole Hansen	dán	2.34:03
22.	Fritz Maurer	svájc	2.39:15
23.	Markku Lehmuskallio	finn	2.39:28
24.	Jorn Espensen	dán	2.43:58
25.	Hans Hardmund	dán	2.44:31
26.	Aulis Kivisto	finn	2.44:30
27.	Iván Skerletz	magyar	2.56:11
28.	Peter Sonderegger	svájc	2.57:24
29.	Jidrich Novotny	cseh	3.08:58
30.	Simeon Dobreff	bolgár	3.17:48

31.	Jorgen Perch	dán	3.24:47
32.	Ditcho Gogov	bolgár	3.26:18
33.	Bohumil Zomanek	cseh	3.42:28
34.	Reinhard Pusch	ny.német	3.48:23
35.	Georgi Geltoff	bolgár	4.02:22
36.	Wolfgang Göpel	ny.német	4.15:27
37.	László Koronczay	magyar	4.18:01
38.	Dieter Spiess	ny.német	4.22:25
39.	Kirill Bojanov	bolgár	4.31:49
40.	Georg Thierring	magyar	4.49:09
	Lars Jopponson	dán	foladta
	Erik Brühl	dán	
	Bornd Jordan	ny.német	
	Grigori Koljanoff	bolgár	
	Benedek Maác	magyar	

N Ó K :

1.	Ulla Lindkvist	svéd	1.03:30
2.	Marit Qkern	norvég	1.03:46
3.	Emy Gauffin	svéd	1.06:18
4.	Tuula Hovi	finn	1.11:03
5.	Raila Hovi	finn	1.12:14
6.	Kathi von Salis	svájc	1.13:42
7.	Lillis Kielland	norvég	1.13:51
8.	Karin Agesen	dán	1.14:00
9.	Babben Enger	norvég	1.14:34
10.	Margrit Thomsen	svájc	1.16:43
11.	Marianne Selbo	dán	1.18:32
12.	Siri Lundkvist	svéd	1.19:26
13.	Kajia Lethi	finn	1.20:16
14.	Birte Qsterby	dán	1.21:48
15.	Vera Buryskova	cseh	1.24:13

16.	Irja Niemela	finn	1.26:52	177
17.	Inga-Britt Malm	svéd	1.27:37	178
18.	Márta Neupor	magyar	1.28:15	179
19.	Dagmar Cermakova	cseh	1.29:24	180
20.	Grete Hygon	dán	1.32:29	181
21.	Gro Johansson	norvég	1.40:53	182
22.	Edith Györy	magyar	1.45:45	183
23.	Sonja Ballestød	svájc	1.45:45	184

19. Az 1964. évi Európa Bajnokság eredményei

Férfi egyéni eredmények

1.	E.Kohvakka	Finnország	1:42:09
2.	A.Schwager	Svájc	1:44:04
3.	A.Tepsell	Finnország	1:46:33
4.	P.Carlson	Svédország	1:47:08
5.	S.Berge	Norvégia	1:47:42
6.	B.Norman	Svédország	1:49:21
7.	S.O.Asberg	Svédország	1:50:31
8.	S.Custavsson	Svédország	1:53:26
9.	B.Ekolom	Svédország	1:54:21
10.	A.Korelius	Svédország	1:54:30
11.	P.Sonderogger	Svájc	1:55:20
12.	A.Frech	Svájc	1:55:56
13.	O.Skarholt	Norvégia	1:56:32
14.	E.Engebraten	Svédország	1:58:08
15.	P.Kristiansen	Norvégia	1:59:10
16.	M.Lystad	Norvégia	2:01:09
17.	J.Selmenkvälä	Finnország	2:02:25
18.	P.H.Staff	Norvégia	2:02:35
19.	W.Bührer	Svájc	2:03:39
20.	E.Brühl	Dánia	2:06:15
21.	Falle Bay	Dánia	2:06:29
22.	R.Heinemann	NDK	2:07:27
23.	P.Schneider	Svájc	2:08:10
24.	R.Koskinen	Finnország	2:11:56
25.	I.Esbensen	Dánia	2:12:28
26.	A.Nisula	Finnország	2:14:25
27.	H.Grosse	NDK	2:16:41
28.	H.Conrad	NDK	2:18:03
29.	I.Skerletz	Magyarország	2:22:43

30.	L.Jeppesen	Dánia	2:25:41
31.	Rantala	Finnország	2:29:17
32.	L.Reseö	Magyarország	2:31:22
33.	N.Bedelev	Bulgária	2:35:40
34.	F.Faxner	Dánia	2:36:25
35.	J.Novotny	Csehszlovákia	2:38:36
36.	L.Dietze	NDK	2:38:47
37.	Th.Nyáry	Magyarország	2:41:48
38.	Strzinek	Csehszlovákia	2:43:29
39.	B.Zemének	Csehszlovákia	2:49:34
40.	T.Röthlisberger	Franciaország	2:50:15
41.	F.Edelhauser	Ausztria	2:57:34
42.	G.Schönviszky	Magyarország	2:58:10
43.	B.Maác	Magyarország	3:03:02
44.	Steinert	NDK	3:05:45
45.	V.Boikin	Bulgária	3:09:09
46.	F.Trampusch	Ausztria	3:17:22
47.	G.Schott	NDK	3:41:43
48.	S.Ti an	NSzK	3:43:36
49.	R.Kabalar	Ausztria	3:47:22
50.	S.Calik	Csehszlovákia	3:47:33
51.	R.Krause	NSzK	3:49:50

Megjegyzés:

A 4 órás versenydőt túllépték:	Feladták:	
Werner Schubert	Ausztria	Haralan Haralanoff Bulgária
Kiril Bojanov	Bulgária	Helmut Mösslacher Ausztria
Peter Nesselrath	NSzK	Vassil Marinov Bulgária
H.-Günther Steinhauer	NSzK	Reinhard Pusch NSzK
		Erwin Zeh NSzK

Férfi váltó eredmények

Össztáv: 33 km.

Össz-szint: 790 m

1. FINNORSZÁG	Juhani Salmenkylä	50:34	3:50:42
	Rolf Koskinon	61:48	
	Aimo Tepsell	60:45	
	Erkki Kohvakka	57:35	
2. NORVÉGIA	Ola Skarholt	52:38	3:58:44
	Per Kristiansen	60:21	
	Magne Lystad	70:25	
	Stig Berge	55:20	
3. SVEDORSZÁG	Sven-Olof Asberg	53:08	4:08:51
	Sven Gustavsson	76:04	
	Bertil Norman	60:14	
	Pontus Carlson	59:25	
4. SVÁJC	Willi Bühner	53:02	4:15:20
	Andrin Urech	65:43	
	Peter Sonderegger	78:38	
	Alex Schwager	57:57	
5. NDK	Helmut Conrad	53:10	4:35:52
	Lothar Dietze	80:56	
	Herald Grosse	73:49	
	Rolf Heinemann	67:57	
6. DÁNIA	Lars Jeppesen	53:05	4:36:09
	Jörn Esbensen	76:14	
	Erik Brühl	81:34	
	Palle Bay	65:16	
7. CSEHSZLOVÁKIA	Svetoslav Galik	53:20	5:21:54
	Bohumil Zemánek	85:03	
	Miroslav Strzinek	108:01	
	Jindrich Novotny	75:30	

8.	MAGYARORSZÁG	György Schönviszky	71:21	
		László Deseö	71:09	
		Tamás Nyáry	113:10	
		Iván Skerletz	71:47	5:27:27

Női egyéni eredmények

1.	M.Thommen	Svájc	1:07:59
2.	A.M.Wallstein	Svédország	1:11:55
3.	U.Lindqvist	Svédország	1:13:11
4.	E.Sten-Olsson	Svédország	1:15:03
5.	S.Monszpart	Magyarország	1:15:51
6.	T.Hovi	Finnország	1:16:58
7.	M.Ökern	Norvégia	1:18:50
8.	L.Kumbárová	Csehszlovákia	1:20:54
9.	M.Molnár	Magyarország	1:22:21
10.	K.von Salis	Svájc	1:22:50
11.	E.Gauffin	Svédország	1:22:55
12.	J.Novotná	Csehszlovákia	1:23:30
13.	A.Krogstad	Norvégia	1:24:25
14.	M.Tjomsland	Norvégia	1:26:42
15.	M.Saxer	Svédország	1:28:07
16.	U.Kuchert	NDK	1:28:26
17.	R.Mayer	NDK	1:29:56
18.	I.Niemelä	Finnország	1:30:55
19.	E.Wauer	NDK	1:32:35
20.	K.Agensen	Dánia	1:34:41
21.	B.Jacobsen	Dánia	1:41:33
22.	L.Solatchka	Bulgária	1:44:08
23.	S.Ballesta	Svájc	1:44:30
24.	R.Qvenild	Norvégia	1:46:01
25.	E.Gyóry	Magyarország	1:47:17
26.	E.Hohausová	Csehszlovákia	1:47:36

27.	E.Berg	Dánia	1:53:31
28.	B.Cser	Magyarország	1:56:35
29.	M.Uusikumpu	Finnország	1:59:47
30.	G.Hygum	Dánia	2:05:15
31.	A.Scheffler	NDK	2:12:54

Megjegyzés:

P.Ruotsalainen	Finnország	baleset miatt feladta
E.Baleva	Bulgária	nem indult
E.Stoianova	Bulgária	nem indult

Női váltó eredmények

Össztáv: 18.7 km

Össz-szint: 590 m

1.	SVÉDORSZÁG	Ann-Marie Wallsten	71:17	
		Eivor Sten-Olsson	60:49	
		Ulla Lindkvist	60:37	3:12:43
2.	SVÁJC	Käthy von Salis	71:16	
		Marlies Saxer	97:47	
		Margrit Thommen	64:20	3:53:23
3.	DÁNIA	Ellen Berg	83:03	
		Bodil Jakobsen	80:18	
		Karin Ágesen	80:09	4:03:30
4.	NORVÉGIA	Ágnes Krogstad	99:05	
		Marie Tjomsland	68:52	
		Marig Ökern	75:47	4:03:44
5.	FINNORSZÁG	Tuula Hovi	99:07	
		Marianne Uusikumpu	68:48	
		Irja Niemelä	78:33	4:06:28

6.	CSEHSZLOVÁKIA	Ludmila Kumbárová	71:29	
		Eva Hohausová	83:59	
		Jana Novotná	96:23	4:11:51
7.	NDK	Uta Kuckert	80:45	
		Ria Meyer	92:43	
		Erika Wauer	78:34	4:12:02
8.	MAGYARORSZÁG	Edith Györy	99:48	
		Magdaléna Molnár	86:43	
		Sarolta Monszpart	80:49	4:27:20

20. A felhasznált irodalom jegyzéke

Szakkönyvek, tankönyvek, szakcikkek

1. Ágoston György: Pedagógia I. (Tankönyvkiadó, 1962)
2. Alacs B.Tamás: A tájékozódás sportja. (A tájékozódás sportja, 1960.XII.)
3. Általános elméleti ismeretek (Sport, 1962.)
4. A madarak a csillagokat nézik (Universum 1962.10.)
5. Berend Ottó: Egy sportág születéséről (A tájékozódás sportja, 1961.XI.)
6. Biedermann, Fritsch: Der Orientierungs-sport (Bern, 1952)
7. Bohn Ferenc: Testneveléstörténet (Bp.1942)
8. Bussmann, Edy: Handbuch für Orientierungslauf (Luzern, 1959)
9. Czirják József: Testneveléselmélet (Sport, 1962)
10. Dóra Tibor: Tájékozódási versenyek bemérése (Bp.1963)
11. Dr. Dvorák István: Természetjáró versenyek rendezése (Sport, 1954)
12. Europamesterskapet (Löten, 1962)
13. Hedenström, Kjellstöm: The sport of orientiering (Toronto, 1948)
14. Jakucs László: Faggyúfákjás expedíció (Sport, 1962)
15. Kósa Csaba, Salacz Imre: A tájékozódás technikája (Kézirat, 1962)
16. Kun László: A sporttörténet alapjai (Tankönyvkiadó, 1963)
17. Kun László: Sporttörténet (Kézirat, Bp.1960)
18. Ladányi Antal: Terepgyakorlatunk tanulságai (Turisták Lapja, 1942.VII.)
19. Lorentzen, W: Tájékozódási edzők könyve (Kézirat, 1965)
20. Minősítési és versenybírói szabályzat (MTSz, 1957)
21. Nádori László: Edzés-versenyzés (Sport, 1962)
22. Nagy Sándor: Pedagógia III. (Tankönyvkiadó, 1962)
23. Nemzetközi tájékozódási versenyek ideiglenes szabályzata (Kézirat, 1963)

24. Prohaska, K, B: Orientacné preteky (Bratislava, 1960)
25. Svachulay Sándor: A természet aviatikusai (Révai, 1930)
26. Tájékozódás (Versenyszabályzat, Sport, 1963)
27. Természetjárás (Verseny és játékszabályok, 1953)
28. Természetjáró tájékozódási versenyek szabályzata
(Sport, 1957)
29. Turista Tájékozódási Terepgyakorlatok (Kézirat, 1948)
30. Dr. Zsembery Gyula: Sport-e a turistaság (Turisták Lapja,
1938. XII.)
31. Dr. Zsembery Gyula: Vezetői gyakorlatok rendezése
(Turisták Lapja, 1936. XII.)

Folyóiratok, napilapok:

A tájékozódás sportja, Biharország, Képes Sport, Magyar Cserkész, Magyar Sport, Magyar Turista Élet, MTST Közlöny, Népsport, Népszava, Nemzeti Sport, OTSB Közlöny, Pesti Hírlap, Pesti Napló, Sport, Sportszemle, Sport és Testnevelés, Sport és Tudomány, Természetbarát, Természetjárás, Turista, Turista Élet, Turisták Lapja, Ujság, Új Magyarország.

Egyéb források:

Magyar Turista Szövetség Hivatalos Értesítője
Magyar Turisták Országos Szövetsége Hivatalos Értesítője
Külföldi szakirodalmi tájékoztató
Az MTSz levéltár anyaga
VT és VB ülések jegyzőkönyvei
Versenykiírások, értesítők.